

CSAK EGY BOKOR MUSKÁTLI

**IRTA
SZIKRA**

AZ „ORSZÁGOS IRODALMI SZÖVETSÉG” KIADVÁNYA
BUDAPEST, 1904

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-378-6 (online)
MEK-18794

TARTALOM

Csak egy bokor muskátli
Gróf Prellenberg, a nőgyűlölő.
Barátném, a gesztenyesütőnő.
Beszélő képek.
A másé.
Az elősdiek.

Csak egy bokor muskátli

- Ugy gondolom, tíz perc alatt az állomásra érünk - jegyezte meg Márky Zetta, mialatt egy álmából ébredező macska puhaságával kinyújtózkodott.

- Oh dehogy! Fél óra mulva se; - felelt útitársa, Lobányi Árpád.

- Pedig nem bánnám már, ha ott volnánk - sóhajtott a szép asszony és a tükör előtti ülésre térdelt, hogy kényelmesebben igazítsa rendbe nagy csipkefátyolát.

- Köszönöm a bókot! - nevetett Lobányi.

- Talán maga olyan nagyon örülne, ha még két napig tartana ez az utazás, mi? - vetette oda Zetta s hangja sziszegősen hangzott a szájában tartott kalaptűk miatt.

Lobányi türelmetlenül vont vállat és kinézett az ablakon. Pedig különös! Tulajdonképen Zettának van igaza! ötlött az eszébe... De ugyan kivel ne lenne unalmas negyvennyolc órát egy huzamban ülni s még hozzá egy vasúti kocsiban?...

- Sose búsuljon, Zetta - szólt oda könnyedén, (talán a saját maga vigasztalására is). - Holnap ilyenkor majd annál jobban mulatunk.

- Reménylem. Csak aztán az a maga birtokeladása rosszul ne üssön ki, mert pénz nélkül... - s egy sokatmondó fintorral fejezte ki, hogy mint gondolkozik az olyan helyzetekről.

- Na tudja, olyan aranyhegyeket ezután se képzeljen magának - nevetett Lobányi. - Csak az a szerencsém, hogy nem üzletember akarja megvenni, de Redimanich Pista, neki pedig igen mellékes, hogy milyen állapotban kapja azt a birtokot.

- Igen, nekem is említette. Únja, hogy más ember földje szögeljék az uradalmába s ezért minden áron, - reménylem, jól megjegyezte ezt, édes! - minden áron hajlandó megvenni.

- Majd csak szegeleltre jövünk valahogy; Pista remek gyerek! Minden bolondságra kész; ezért még attól félek, hogy én leszek kénytelen lefelé alkudni vele szemben.

- Csak nem tesz olyan örültséget?

- Miért ne? - kacagott a fiatal ember s az aranyszőke szépség tágra nyílt szemekkel bámult rá.

Határozottan nem értette és ez hat hónap óta nem először történik meg vele. - Talán ezért ragaszkodik hozzá jobban, mint eddig bárkihez is. Vagy talán azért, mert hálát érez iránta?... Hálát? Nem. Még sem. Márky Zettánál ehhez az érzelemhez valahogy: hiányzik a gyakorlat. De inkább hiúságot. Igen. Azt. Kívált a párbaj óta.

De meg kell vallani, hogy Lobányi Árpád annál az esetnél remekül viselkedett! Igaz, hogy a szép asszony is ügyesen játszott a szerepét. De már hogy is ne játszott volna?! Hiszen nem mindennapi dolog, hogy azért verekedjék meg valaki - mert egy X, Y nem viselkedett ő vele szemben kellő tisztelettel!... Lobányi Árpád pedig egy ilyen mulasztást torolt meg valami hetyke kis francián... természetesen a Zetta felháborodása és sírógörcse következtében...

Azóta Zetta körülbelül olybá tekinti Lobányit, mint egy „artista” az ő ragyogó, csillogó érdemrendjeit. Folytonosan parádézik vele.

- De, mintha utóbbi időben únni kezdene engem’ - ötlött a szép asszony eszébe és siet e hivatlan gondolattól menekülni. - Mit olvas? - kérdezi tehát útitársától.

- A cserei birtok leltárát... Érdekli?

- Hogyne. Kiváncsi vagyok, Redimanich Pistának mire fáj a foga.

- Bizony félek, hogy sok bajt szerez magának, de végre is ma ott lesz ő is, nem láttatlanba veszi...

- Halljuk csak?

Lobányi eleget tett a felszólításnak. „Ime”, mondta olyan arccal, mintha valami jó élet készülne felolvasni, de aztán minden szónál jobban és jobban elkomorodott, éppen ellentétben Zettával, ki minden sornál hangosabb és hangosabb kacagásba tört ki.

A bérlő leltári kimutatásában pedig szóról-szóra ez állott:

I. Az udvarház, mely roskadozó állapotban van ugyan, de még megmenthető (csakis a padimentum hiányzik a szobákból.)

II. Egy cselédlak. - Zsindely tetőzete két harmadjára szintén hiányzik.

III. Egy csűr, mely beomlófélen van.

IV. Egy 16 öles kukorica-góré, melyben már nem lehet magot tartani (mert egyik oldala szétesett). A vesszőből font rések azonban használhatók.

V. Egy szivattyús kút, mely beomlott.

VI. A virágház. Fűtőkészüléke elkallódott, úgyszinte ajtaja is, néhány tábla üveg azonban még épségben van.

VII. Az udvaron lévő két kapu; ezeknek már csak kőoszlopai állanak.

Lobányi hirtelen elhallgatott.

- Nos? - kérdezte Zetta. - Hiszen ez remek!... Iszonyú mulatságos! - és ismét hangos nevetésbe tört ki. De Lobányi nem volt hajlandó tovább folytatni a felolvasást. Sőt. Egyszerre egy igen kellemetlen, önvádhoz hasonló érzés, kergette a vért arcába. Valahogy szégyelte, hogy ennyit is közölt szép útítársával! Végre is mit tartozik ez reá? Zsebébe csúsztotta az írást s rosszkedvűen nézegette óráját.

- Most már igazán meg kellene érkeznünk - mormolta.

- Ennye, de a szívébe szúrt az a leltár! - csúfolódott Zetta. - Csak nem gondolta, hogy azt a híres lobányvári és cserei Lobányi kúriát épségben fogja viszontlátni?...

- Nem is az... de... Ejh, hagyjuk ezt. Nézze Zetta, ugye úgy lesz, ahogy megbeszéltük?...

- Igen. Holnap este 8-kor várom magát. Cigányt, pezsgőt és vacsorát rendelek. Jó?

- Kitűnő. Maga egy csodásan előrelátó gyönyörűség! - nevetett Lobányi, azzal az ő kedvesen semmibevevő enyelgésével, mely Zettát mindig vérig bosszantotta.

- Fogadom, hogy hozzám még annál a régen eladóvá tett, megúnt birtoknál is kevésbé ragaszkodik! - töprengett most is keserűen, mert a maga módja szerint szerette Lobányit s bár titkos örömmel gondolt a mai estére, melyet igen vígan szándékozott eltölteni - Lobányi nélkül! - mégis őszinte gyöngédséggel vett búcsút szeszélyes lovagjától.

- És most - sóhajtott, amint kiszálltak a vonatból - „egyik jobbra, másik balra”, - mint a nótabeli két kis veréb, - nemde?

- Igen édes; éppen úgy - felelt Lobányi; aztán elsietett, hogy a szép asszony podgyását számba vétesse.

Még egy levegőbe hintett csók a párisi keztyű leghegyéről, még egy mosolygás, „Aztán várom magát”, a tova gördülő kocsi irányából - és Lobányi azon vette magát észre, hogy egyedül áll az n-i állomás kugliakácai alatt.

- És most, haza! - dünnyögte és elcsudálkozott, hogy mennyire nem közömbösen visszhangzik e szó szívében. Pedig hát mért ne viszhangoznék közönyösen? Mi neki ma már az a pusztulófélen lévő cserei birtok? Tíz év óta nem is nézett feléje. Szülei sírja is a másik, a később vásárolt herényi pusztán van. Cserén tehát igazán semmi, de semmi érzelm-ébresztő nincs. És mégis, mialatt a bérlő rozoga bricskája mind közelebb-közelebb viszi azokhoz a kékellő hegyekhez, - egyik emlék a másik után ébred az lelkében.

- Szerencsémre ott látom már a Redimanich Pista jól táplált alakját - gondolta megkönnyebbülve. Az ő messzehangzó nevetése majd elijeszti ezeket a kéretlen vendégeket. Még csak az kellene - tette hozzá türelmetlenül - még csak az kellene, hogy egy eladó birtoktól könnybe-lábadt szemekkel búcsuzgassak!!...

Lehet tehát, hogy csakis a túlságos világosság volt az oka, de tény, hogy mikor Lobányi a hajdani kapun befordult... még sem látott olyan tisztán, mint két perccel azelőtt...

- Szervusz öregem! - üvöltött feléje egy negyven év körüli, igen veres arcú, nagyon fekete hajú és legalább is másfél mázsás úri ember, akit azonban ez egy cseppet sem akadályozott abban, hogy egy lapda könnyedségével fel ne ugorjék a gyorsan haladó bricska hágsójára.

- Mi jut eszedbe, - nevetett Lobányi - letörik alattad!

- Akkor Isten legyen irgalmas annak a bérlőnek! - hahotázott a bácskai, bal lábát a levegőbe lóbálva.

Csupa áldás lehetett tehát a gyanútlan Spitz úrra nézve, hogy a lovak hirtelen megálltak.

- Ennye! az áldóját! - kiáltott Redimanich, mert kicsi hijján egyensúlyt veszített e nem várt zökkenéssel.

- Itt mindig így szoktak, - magyarázta a kocsis mentségképen s a két úr akkor vette észre, hogy egy leomlott homlokzat fekszik az úton.

Lobányi önkénytelenül felnézett. Igen. Ott a helye, éppen a ház bejárata felett...

- Mikor történt ez? - kérdezte szigorúan.

- Oh! már régen! még az én időm előtt - felelt a becsületes Juon közömbösen...

- Mint látod, nem valami briliáns állapotban van ez a mi... most már azt sem tudom, tied-e, vagy az enyém? ezért mondom így, hogy: *a mi* birtokunk - nevetett Lobányi, de nevetése erőltetetten hangzott. Annál őszintébb volt a Redimaniché:

- Soh'se gondolj vele. Jövő ilyenkorra már úgyis kukorica fog ennek a viskónak a helyén lengedezni!

- Úgy? Nincs szándékodban az udvart helyrehozni?

- Eszembe sincs...

- És... és a kertet? - kérdezte Lobányi, mialatt nagy gonddal válogatott ki egy cigaretta útí készletéből.

- Kivágatom. Természetesen, hogy kivágatom - biztosította barátja. - Hiszen ide láthatod az enyémet. És úgy találom, az is túlságos nagy, gondold csak! kétszáz hold...

- Mégis... - kezdte Lobányi, de elhallgatott. Eszébe jutott, hogy Redimanichnak joga lesz a birtokkal azt tenni, amit akar...

- Szóltál? - kérdezte a nábob szolgálatkészen.

- Nem, semmi. De mégis... azt indítványozom, hogy járjuk be a belsőséget.

- Ahogy akarod, - úgyis ültem már ma eleget - felelt Redimanich, mert szerette volna barátjával megértetni, hogy neki teljesen közömbösek a részletek. Ő a birtokra vágynak, - nagyúri passzióból. És mintha ugyanezt magyarázná pepita saccójának baloldala is, mert ime jó félaraszszal domborodik az ki a benne szunnyadó ezres bankók sokaságától...

És elindultak. Redimanich rögtön pesti pletykákkal hozakodott elő, majd az n-i vicinális megnyitásán lefolyt dáridóról mesélt hajmeresztő részleteket, de Lobányi ezúttal igen rossz hallgató volt, egy szóval se uszította vendégét, sőt megesett, hogy éppen a „point” előtt hagyta a faképnél, hogy egy bedőlt istálló, vagy egy összeomlott félszernek szentelje minden figyelmét.

A nábob végre is megúnta ezt a részvétlenséget.

- Most jut eszembe, - kiáltott - nekem feltétlen kell a falusi bíróval beszélni, - valami idevaló embernek a tehenei az én legelőmön bitangolnak... Szervusz! Egy óra múlva visszajövök... - Már majdnem az utcán volt, amikor visszakiáltott: Igaz ni - nem lehetne ennek a birtoknak a térképét előkeríteni? van egy rész a csegelyi határnál, amit nem egészen értek...

- Majd utána tudakolok... szervusz - felelt Lobányi, - a kert felé irányítva lépteit.

Be jól tette Pista, hogy magamra hagyott - gondolta, mialatt fáradtan simította végig kezét a homlokán. Aztán körülnézett.

- Ez hát az, ami a régi otthonból megmaradt. Egypár dűledező épület és egy teljesen elvadult kert... Milyen bozót! Alig lehet átküzködni rajta... De a fák még hatalmasabbak, mint hajdan... És mennyi a madár... micsoda zsongás, micsoda ének mindenütt!...

Lobányi meglepetve maradt állva. - Milyen szép ez a hely! - mormolta. Egy pár ollónyesés, egy-két kapavágás és valóságos mese-kert válhatnék belőle újra... Igazán kár, hogy Pista kukoricaföldet borotvál majd belőle... - gondolta mély sóhajtással. De eszébe jutott az is, hogy feltétlen szüksége van a birtok árára. Először, mert megigérte Zettának, hogy a telet újra Monte-Carloban fogják tölteni, aztán meg... nos igen - jól fog esni négy-öt hónapon keresztül azt cselekedhetni, ami éppen eszébe jut. Mindez már hetek óta nagyon hidegen és igen bölcsen volt át meg átgondolva, éppen azért nagy volt bosszúsága, amikor minden lépten útját állta valami, ami se nem rideg, se nem bölcs gondolatokra készítette.

- Csak azért se! - határozta el és rá se nézett többé arra az elvadult szőlőlugasra, amely kéretlen, hivatlan, holmi napsugaras bűjösdis vasárnap délutánokra emlékeztette...

De mindez hiába, mert legott ismét gyökeret vert a lába, amikor is a sok gondozatlan sűrűség és vadon burjánzó giz-gaz közepett egyszerre csak egy tisztán tartott, kis négyszög területre bukkant, melynek közepén egy óriás muskátli bokor virágzott.

- Nini! hiszen ez az én kertem volt! - s meglepetésében csakhogyan hangosan nem kiáltotta el magát - ... Persze!... Mennyit gyomláltam, ástam, ültetgettem benne!... most már tisztán emlékszem arra is, hogy ezt a muskátlit Erzsikétől kaptam... Erzsike... Vajjon hová lett azóta? Hogy elfelejtettem. Pedig milyen kedves játszótársam volt... Akkor azt képzeltem, élni se tudnék nélküle és lám - azóta se gondoltam rá!... De ez a muskátli?... s oda fordult ismét az ezer virágú bokorhoz. - Hogy maradhatott meg ebben a környezetben? és ilyen szépen?... De hiszen ezt valaki ápolja?... Külömben mi közöm hozzá?... - határozta el türelmetlenül. Redimanich Pista ezt is csak úgy eltörüli majd a föld színéről, mint a körülötte álló nagy vadont...

Abbahagyta vándorlását és a ház felé igyekezett.

- Talán a bérlő tudni fogja, hogy hol az a térkép - mormolta, mert nagyon vágyott másfelé terelni figyelmét. De mindhiába, az a muskátli erőnek erejével tért foglalt magának s bár Lobányi ezerféle dologról beszélt a délután folyamán, az a kis virág csak nőtt, nyílt és illatozott lelkében. Sőt éppen, mint ahogy a virág illata elő szokta csalogatni a pillék sokaságát, úgy csalogatta elő az a kis virágzó muskátli is azt a sok-sok gyermekkori emléket, mely évekig szunnyadozott szívében...

- A térkép, nagyságos úr? - felelt a bérlő - soha se láttam, de talán a kisasszony tud róla?

- Ah, a kisasszony? - érdeklődött Redimanich.

- Igen, instálom, - az óvodás kisasszony.

- Hogy kerülne ahhoz az én birtokom térképe? - vetette közbe Lobányi.

- Hát kérem, az úgy volt, hogy mikor átvettem a bérletet, - a kisasszony megkért, engedném fel a padlásra. Valami ócska skatulyára, vagy mire volt szüksége. Miért ne engedtem volna? Hát felment. És elvitte a skatulyát... És még egy csomó lim-lomot is. Könyveket, írásokat...

- Különös passzió - nevetett Redimanich. - De küldjön csak hozzá ezzel a kártyával... és egy névjegyet vett ki a zsebéből.

- Bocsáss meg, majd az enyémmel... szólt Lobányi, mert valahogy bosszantotta, hogy barátja már is úgy rendelkezik itt, mintha az övé lenne minden. Pedig amíg a szerződés nincs aláírva... semmi köze semmihez! - gondolta gőgösen.

Néhány sort írt is a kártyára s aztán egy parasztgyereknek adta oda.

Nemsokára visszaérkezett a futár s már messziről hadonászott egy hosszú göngyöllel, jelezve, hogy nem járt hiába.

Spitz úr szolgálatkészen hozatott egy asztalt, székeket és odatétette a virágzó gesztenye alá.

- Jobb lesz itt, mint a házban! - intézte a szót Lobányihoz, de az akkor már szétterítette a térképet és nem is hallgatott rá.

- Mutasd csak - kérte Redimanich.

- Rögtön... Csak még egy percre... - felelt Lobányi szórakozottan - mert egyszerre csak nem tudott megválni attól a zöld és kék ákumbákumoktól. Vagy talán nem is azt nézte, de a nagy ívnek egyik kis szögletét, amelyen önérzetes vizsgái „rond”-dal e pár szó feketélett:

„Rajzolta Lobányi Árpád III. gymn. tanuló, festette Cserey Erzsike” - és ez alatt alig olvasható apró kis gyöngyszem betűkkel: „mikor együtt ültek jó meleg szobában”...

- Add már ide, kérlek, - türelmetlenkedett a bácskai - gondold meg, még be is kell járnunk ezt a kérdéses határt.

- Parancsolj! - hagyta rá Lobányi, de mialatt barátja szeme ügyébe csúsztotta a rajzot, egy hirtelen mozdulattal egyik sarkát leszakította.

- Mit csinálsz? - förmedt rá Redimanich.

- Ügyetlenkedem - nevetett Lobányi, aztán félre állt és lopvást megint csak azt az írást olvasgatta. „Mikor együtt ültek jó meleg szobában” - ismételte. Kedves, kedves kis Erzsike! De hányszor is ültünk így együtt - gondolta mosolyogva és egyszerre újra úgy látta a cserei házat, amilyen volt akkor, tizennégy év előtt. Kivált az az egy tél jutott eszébe, amit gyöngékedése miatt itthon töltött. Micsoda szép egy tél is volt az. Csilingelő szánkák zenéje... Gyorsan sikló korcsolyák kacskaringói, kövér hóemberkék agyonbombázása. Istenem! mennyi, de mennyi boldog kacagás megindítói!

- De hát még azok a kedves esték, „a jó meleg szobában”, mikor két piros arcú, lilaszín kezű kis vad eszkimó, a kandalló pattogása mellett lassan-lassan átváltozott jól nevelt, tudására büszke úri gyermekké... Mikor két szőke fej ugyanegy könyv felé hajlott, vagy mikor épp ellenkezőleg, jó messze került egymástól, hogy a megrajzolandó agyafúrt képtalány teljes titokban nyerhesse befejezését.

És éppen e rajzok következtében bízta reájok az öreg Lobányi a cserei térkép elkészítését.

- Az volt életem legbüszkébb napja...

- Te Árpád, - szakítja félbe álmodozását Redimanich - én ezt a térképet nem egészen értem.

- Dehogyan nem - csak tanulmányozd, amíg visszajövök - felelt Lobányi önző biztatással - mert nem gondolod? - teszi hozzá magyarázatképen. - Illik, hogy az óvodásnének köszönetet mondjak, amiért ezt a rajzot megőrizte?...

- Helyes... majd utánad megyek.

- Felesleges.

- Dehogyan is! Hátha szép lány a kicsike...

Lobányi kicsinylőleg vont vállat.

- Csak Erzsikéről tudna hírt mondani - gondolta, - mert csodálatos, ezt egyszerre a világon mindennél fontosabbnak vette. Nem nagy út volt az óvodáig, de még annak se ért végére, mikor egy nyúlánk leány alakját látta közeledni. Még két lépés és ime az a leány, kedvesen csengő nevetéssel nyújtja feléje kezét.

- Erzsike!!... - kiáltott Lobányi és maga sem tudta, hogy öröme volt-e nagyobb, vagy meglepetése. - Erzsike?! Hát lehetséges ez?...

- Mi?... Hogy én vagyok én, vagy hogy én vagyok az óvodásné - felelt a megszólított jókedvűen.

- Mind a kettő. Oly nehéz e két fogalmat egy Erzsikével azonosítani - vallotta Lobányi szomorún.

- Óh ellenkezőleg - nevetett a leány, - de két áruló könnycsepp ott csillogott a hosszú szempilláján. - Ennél semmi sem könnyebb. Két szóval megmagyarázom. Akarja?

- Kérem.

- Jól van, de ne itt az utcán...

- Igaza van. Megengedi, hogy bemenjek! - felelet helyett Erzsike egy bájos egyszerű mozdulattal az óvoda felé mutatott.

- Nem arra... kérem - mondta aztán, amint a pitvarba értek. - Az ott az iskola, de erre... és a szembelevő szobát nyitotta ki. Lobányi önkénytelen meghatottsággal kapta le fejéről a kalapot. Pedig nem volt abban a szobában semmi különös. Négy fehérre meszelt fal, néhány fehérre festett fenyőfa-bútor, egy íróasztal, ennyi az egész. De a mód, ahogy mindez rendezve volt, azok a rózsaszín virágos kreton-függönyök, azok a könyvek ott a polcokon, az a megkezdett rajz az ablak előtt, de mindenekfelett az a sok-sok virág, minden asztalon, ablakon és szekrényen, valami olyan csodás hangulatot árasztott, hogy a régóta máshoz szokott világfi megilletődve állt meg a küszöbön.

- Mit szól ehhez az én ici-pici otthonomhoz? - kérdezte Erzsike mosolygva.

- Azt, hogy éppen ilyen lehetett a „Hófehérke” szobácskája a törpék barlangjában - felelt Lobányi.

- Csak valószínűleg valamivel pazarabb - adta vissza a tréfát Erzsike. - De jöjjön, foglaljon helyet. Itt a pamlagon, mert innen régi ismerősöket láthat - és egyúttal egy egész sorozat színes vázlatra mutatott, melyeknek mindenike vagy a Lobányi, vagy a Cserei kúriát ábrázolta különböző oldalról megörökítve.

- Ki lakik most a magok házában? - kérdezte Lobányi, miután jó ideig némán nézegette a képeket.

- Már rég nem a „mienk” - válaszolt Erzsike. - Atyám halála után egy félév múlva újra került.

- Láss, nekem erről fogalmam se volt...

- Honnan is lett volna? Az ilyesmit már aztán igazán nem szereti az ember újra ütni - nevetett Erzsike, de nevetése kissé erőltetve hangzott.

Lobányi önkénytelenül a leány keze után nyúlt és ajkához emelte.

- Bocsásson meg! mert mégis undok hálátlanság volt tőlem e részvétlenség - mondta őszinte megbánással.

- Oh dehogy. Szinte... igen - miért ne mondanám meg? Szinte örültem neki - felelt Erzsike mélyen elpirulva. - Mert így sok minden könnyebbnek tetszett...

- Hogy érti?

- Hát úgy, hogy mikor szüleim elhaltával egyszerre arra a tudatra ébredtem, hogy *muszáj* kenyér után nézmem, tisztában lettem azzal is, hogy a régi környezetemből örökre ki kell lépnem. Hogy ezután már nem leszek többé a „nagyságos kisasszony”, de egyszerűen a „dedósné” és semmi más... és ekkor nagyon hálás voltam a sorsnak, mely önt, akarom mondani, önöket, az egész Lobányi családot messze sodorta innen...

- De Erzsike! - szakította félbe a fiatal ember. - Ha anyámnak csak egy szót is...

- Higyje el, jobb volt ez így. A magam keresete, ha csak egy kis száraz kenyér is, mégis jobb, mint... de nem fejezte be mondatát, hanem hirtelen felállt és a függő-kosárban lévő virágain talált valami nagyon fontos babrálni valót.

Lobányi szótlánul figyelte minden mozdulatát.

- Milyen szép ez a leány - gondolta - és milyen megközelíthetetlen tisztaság sugárzik egész lényéből... Boldog lesz az, akit meg fog szeretni vagy talán már szeret is valakit! - ötlött eszébe, de sietett a kérdést elúzni onnan, mert igen alkalmatlannak találta.

- Pedig mi közöd hozzá! - korholta önmagát. Ma este elmegy innét örökre és holnap... De egyszerre olyan feleslegesnek tűnt fel mindaz, amit holnapra tervezett. Zetta..., a vacsora..., a zajos cimborák... mind, mind, milyen színtelen unalom jellemezte őket...

De mit tehet egyebet!... Aki felégeti a hajóit, azzal bizony megesik, hogy néha-néha hamu között halad el az útja...

Pedig... van még egyéb is a világon. Szín is, illat is... és szép, szép madár, dalos, napsugaras élet...

És Lobányi gondolatai ismét visszavándoroltak ősi kertjének nagy vadonába, ahol egy kis jól ápolt muskátli mindezt bizonyítja...

És ez a gondolat egyszerre egy másikat juttatott eszébe:

- De persze! - suttogta homlokára ütve - hiszen ez csakis így lehet!... - Erzsike? - kérdezte aztán messze kanyarodással. - Tudja, hogy miért vagyok ma itt?...

- Tudom!

- Mondja, mit szólt hozzá, amikor meghallotta.

- Nem szóltam semmit, csak... megmondjam? Ideültem le ni - és ismét a régi mosolylyal arcán az íróasztal felé intett. - És sírtam, sírtam, sírtam órák hosszáig...

- Igazán? - kiáltott Lobányi fejét felkapva. - Maga sírt? És miért?

- Teljes igaza van ezt kérdezni, mert természetesen semmi jogom sem volt az elérzéke-nyüléshez, de...

- De?...

- Most még nagyobb balgaságot fogok mondani. Sírtam, mert úgy éreztem, hogy ezáltal az eladás által én leszek megrövidítve.

- Maga, hogyan? Az emlékek miatt? De hiszen azok... - Lobányi azt akarta mondani: azok úgylis rég elhalványultak a lelkünkben; de ekkor vette észre, hogy ezzel tulajdonképen valótlan-ságot mondana és ezért zavartan elhallgatott.

Erzsike azonban mosolyogva ugyan, de könnyelt szemekkel állt elébe:

- Legjobban megért, ha meggyónok önnek - jelentette ki pirulva.

- Gyónni!... nekem!...

- Igen, mert öntől tulajdonképen - raboltam.

Lobányi elnevette magát.

- Már hallottam róla, a padláson járt és...

- Annál sokkal, sokkal nagyobb a vétkem... amit én raboltam, az nem kevesebb, mint egy darab a földjéből...

- Az a darab, amin egy gyönyörű szép bokor muskátli virágzik?... - kérdezte Lobányi és úgy érezte, hogy sohse volt ilyen gazdag egész életében...

Erzsike újra csak büntudatosan bólintott és zavarában munkától eldurvult formás kis kezeit nézegette...

- Maga kis Shylock! - évődött a fiatal ember. - Most aztán mi lesz? Hogyan vágja ki azt a „fontnyit”, a Redimanich Pista kertjének a „szíve közepéből”?...

- Sehogy, a szívem fog utána vérezni, ennyi az egész...

- És... és a muskátli...

- Nem tudom... nem is bánom...

- Hogyan? Tíz év óta ápolja, mert ápolja úgy-e, na lássa! És most egyszerre nem bánja...

- Nem! mert amint az a kis kert többé nem az öné... akarom mondani, hogy az a hely a másé lesz, - minek ápoljam?!... - De mondja?! - és itt hangja remegett a visszafojtott keserűségtől. - Mondja, ha nincs rá kényszerülve, miért adja el azt a földet?...

Lobányi meglepetve nézett rá.

- Miért?!... - ismételte.

- Igen, miért? - kérdezte a leány - hát nem tudja, hogy nincs *joga* csak úgy, szeszélyből megválni tőle? Nézze, - magyarázta, kigyult arcát ég felé emelve - én úgy érzem, hogy ha az a föld enyém volna, inkább magam állnék az eke mellé, de nem adnám el soha...

- De miért?

- Megmondjam? Hát egyszerűen azért, mert az a föld a Lobányi nemzetségé volt mióta Magyarország Magyarország. Igen, mert azt a földet az ön ősei nem *vették*, de *foglalták*...

- Oh maga kis rajongó! Hát azt olyan nagy dolognak tartja?

- Tudom, hogy az, mert - itt elnevette magát, de azért látszott, hogy komolyan érti amit mond

- mert magam is átérzem azt az érzést, - hiszen én is foglaltam...

- Azt a földet, amin egy szál muskátli virágzik? - ismétlé Lobányi előbbi kérdését megilletődéssel.

Erzsike azonban, mintha mindazt kitalálta volna, ami a fiatal ember lelkében zajongott, ijedve tette kezét a karjára:

- Lobányi úr, - mondta meggyőzően és hangjában nyoma sem volt holmi érzélgősségnek. - Nem szeretném, ha félreértene... Az a muskátli nekem nagyon, nagyon kedves, de megmondjam, miért?

Lobányi csalódottan nézett reá, - ha olyan könnyű azt megmondani? - gondolta, - de Erzsike gyanútlanul folytatta:

- Az a virág nekem *azért* olyan kedves, mert arra az időre emlékeztet, amikor még azt hihettem, hogy szabad boldogságot remélnem az élettől...

- És most?...

- Óh most! most legfeljebb megelégedést... És azt is mennyi önmegtagadás árán? - tette hozzá halkabban, de szemének felvillanása elárulta, hogy eddig legalább, mindig győztes maradt a harcban.

- Csak ezért? - kérdezte Lobányi a leány kezét újra foglyul ejtve és azokba a csillogó szép szemekbe nézett...

- Csak ennyi... De ebbe egy egész világ belefér... Minden szép emlékem...

- És álmai?...

Erzsike szeliden elvonta kezét.

- Álmaim? - vizsgozta szomorún. - Azt hiszi, lehetnek álmai az olyannak, akit naponta 120 kis vásott paraszt gyermek sivitása ébresztget fel belőle?...

- Rémes! - kiáltott Lobányi megborzadva és egyszerre újra nagyon messze, messze érezte magától azt a szép kis leányt, akit a kényszer ilyen szűkös viszonyok közé szorított. - Különb is... olyan őszintén adta tudtomra, - gondolta - hogy azt a muskátlit a világért se én miattam szereti...

Egész nyugodtan vette tehát elő óráját.

- Szent Isten, már négy óra! Pistát ugyancsak rég várakoztatom - és kalapját kezdte keresgél. Erzsike készségesen megelőzte és most mosolyogva tartotta elébe.

Lobányi köszönettel vette át.

- Isten vele, édes kis Erzsike - mondta, s hangjában alig volt egyéb szívélyes hidegségnél.

- Isten önnel, Lobányi úr - visszhangozta a leány és titkon nagyon meg volt elégedve saját magával, amiért olyan nyugodtan tudott mosolyogni, beszélni, amikor pedig a szíve csordúltig tele volt,... és dehogy is nyugalommal.

- De most jut eszembe, - kiáltott Lobányi megállva a küszöbön - még meg se köszöntem, hogy azt a térképet kegyes volt megőrizni... - és önkénytelenül kabátja zsebébe nyúlt, oda, ahol azt a magáévá tett széljegyzetet rejtegette.

De Erzsike büntudatosan sütötte le szemeit.

- A bérlő megengedte... - mentegetődzött hajatövéig elpirulva.

- Még csak az kellett volna, hogy meg ne engedje - pattant fel Lobányi és újra a szép leányon feledte tekintetét, de erőt vett magán és előlről kezdte a búcsuzást, mert mintha csak hangosan figyelmeztette volna valaki: menekülj barátom, ha kedves a szabadságod, akkor menekülj!

- Természetes, hogy menekülök! - válaszolt rá hetykén.

- Helyes, menekülj! - ismételte tanácsadója. - Nincs veszedelmesebb, mint a hangulatot érelemnek minősíteni.

- De ha az ember megszokja, hogy minden érzelmet hangulatnak minősít, akkor meg olyan sivár lesz a lelke, mint... a cserei birtok jövő ilyenkorra... - gondolta Lobányi elkeseredetten s az ellentétes érzelmek annyira kivették sodrából, hogy elfelejtette az Erzsike kezét szabadon bocsájtani.

- Nézze, ott jön barátja - figyelmeztette végre a leány, mert érezte, hogy az a kis kéz nem bírja ki soká áruló remegés nélkül. - Pedig csak azt ne! Nagy Isten, csak azt ne! - könnyörgött lelke legmélyéből.

Lobányit egyszerre nagyon bántotta ez a figyelmeztetés.

- Megyek már, ha el nem küld is, megyek - súgta haragosan, de Erzsike egy szóval se tartóztatta, sőt inkább meglepő ridegséggel bólintotta meg büszke fejcskáját és indult vissza kis nádfedelű birodalmához.

De alig haladt két lépést, mikor egy recsegő férfihang harsant meg közelében:

- Hó, hó! sohse tessék olyan nagyon sietni! - kacagott Redimanich és széttárva karjait, tréfálkozva útját állta Erzsikének. Majd miután egy pillanatig műértőleg gyönyörködött a leány meglepetésében, minden további gondolkozás nélkül kezét nyújtott neki, hanem Erzsike egyszerűen kérdőleg nézett rá, aztán az övéen lévő csatton talált valami igazítani valót.

Lobányi örömmel figyelte meg e műveletet.

- Még mindig a régi; - gondolta - már gyermekkorában is így rendre tudta a tolakodókat utasítani, mint egy kis királyné.

Aztán bemutatta barátját.

- Hogy lehet az? - lelkesedett Redimanich olyan hangon, mintha ezáltal személyes sértés érte volna - hogy lehet az, hogy nekem fogalmam sem volt, hogy ön itt lakik a szomszédomban?

Erzsike sunyi együgyűséggel pillantott fel rá:

- Hozzám küldte volna talán gyermekeit az óvodába? - kérdezte.

Redimanich bosszúsán harapdálta bajuszát, de azért idegesen nevetgélve mondta:

- Nem rossz. Tudja jól, hogy házas sem vagyok... he... he... he...

- Annál kevésbbé értem, hogy miért haragszik, amiért eddig nem ösmert? - felelt Erzsike gögösen.

- Én pedig annál jobban értem - súgta Redimanich egy sokatmondó pillantással lépve a leányhoz és hogy hódítói jártasságát még jobban be is bizonyítsa, vaskos két ujját becéző mosolygással a leány állához emelte.

Erzsikének csak annyi ideje volt, hogy ijedt tekintetét Lobányira emelje, de amit annak arcán látott, egyszerre túlradó boldogsággal szállta meg egész valóját.

Dehogy is tudott volna most bárkire is haragudni! ezért gyors elhatározással a legeslegtermészetesebb mosolylyal a két férfi közé lépett és nem hogy meghátrált volna, inkább ő maga jött közelebb Redimanichhoz.

- Tulajdonképen úgy látom, hogy ez az úr egy nagyon jó bácsi! - szólt oda Lobányihoz, mialatt tréfás kedveskedéssel kínálta oda arcát a bácskai cirógatásnak. Lobányinak, ég tudja, mi juthatott eszébe, tény az, hogy keze, mely ösztönszerűleg emelődött ütésre, most csaknem éppen olyan ösztönszerűleg nyult egy kis elbarnult leánykéz után és emelte azt forró ajakához...

Redimanich pedig meglepetésében mit tehetett egyebet, minthogy a cirógatásra kész két ujját bárgyú ijedtséggel szopogatni kezdje?

- Bácsi! - tűnődött. - És még milyen biztos hangon! Mintha csak egy pajtáskodó suhanc csufolódnék velem!.. - mikor pedig meglátta, hogy Lobányi milyen gyöngéd tisztelettel csókolja a leány kezét: - Bocsásson meg kisasszony! - hebegte megszégyenülve és igyekezett észrevétlen elillanni.

De Lobányi utána kiáltott.

- Még egy szót Pista! Meggondoltam a dolgot, nem adom a birtokomat.

Redimanich úgy perdült vissza, mint egy orsó.

- Nem adod! - visszhangozta felháborodással.

- Nem. Mert beláttam, hogy a muskátli sehol a világon se virágzik olyan szépen, mint éppen... éppen az én cserei földeimen...

Redimanich ijedve nézett rá.

- Ez az ember megbolondult! - villant át az eszén és most már még jobban sietett mellőle eliszkolni.

Hat hónap mulva se gondolt róla egyebet, de azért nap-nap mellett átrándult Cserére, hogy a rombadőlt kuria újjáépítését figyelemmel kísérje, sőt mikor Lobányi Árpád és Cserei Erzsike esküvőjén mint tanú megjelent, ő mondta a leglelkesebb pohárköszöntőt. Csak azt szeretete volna valakitől megtudni, hogy miért kellett az egész násznépnek muskátlit viselni a gomblyukában?... Erre nézve azonban - fájdalom! - senki sem adhatott neki kellő felvilágosítást.

Gróf Prellenberg, a nőgyűlölő.

- Meg vagyok magával elégedve - jelentette ki gróf Prellenberg Ottó és az öreg kulcsár kétrét görnyedt hálálkodó boldogságában. Igen ritkán történt meg negyven esztendő óta, hogy a gróf elismeréssel illesse.

Negyven év! Hosszú idő. Hátha még azt vesszük, hogy amióta csak Prellenberg lakják a pelsőci várat, (pedig már annak is ide s tova kétszáz esztendeje) azóta mindig a zajtalan járású, alázatos köszöntésű becsületes Krucsinka nemzetségből telt ki az udvari cselédség színe-java.

Most is három van közülök az Ottó gróf szolgálatában: a kulcsár, a szakács és a komornyik; sőt, ha a Krucsinka Mafá-kat, Seniá-kat és Fémi-ket számítnók, úgy a tucat is könnyen kitelnék belőlük. De mivel Ottó gróf elvből nem veszi őket tudomásul, - talán jobb, ha én sem beszélek róluk.

Lám, az öreg Krucsinka Péternek is amiatt gyöngyözött a homloka, hogy e kényes tárgyról kellett volna jelentést tennie, de ha tízszer neki készült is, utolsó percben mindig cserben hagyta a bátorsága. Végre azonban, annyit mégis kinyögött, hogy:

- Hát a műhelyet mikor kegyeskedik megtekinteni?

- Rögtön - felelt a szűkszavú nagy úr és a vár azon részéhez irányította lépteit, melyet még ma is a várta-szobának neveznek, bár ugyancsak jelleget cserélt a legutóbbi időben. Mert ime, ahol hajdan tudatlan zsoldosok henyéltek, ott ma villanyossággal hajtott gépek zakatolnak.

Ez a terem - tudniillik - egy fél évvel ezelőtt óriás költséggel nyomdának lett átalakítva. A jelenlegi tulajdonos, gróf Prellenberg Ottó rendelte így, aki most azért jött haza, hogy könyvének kiadását személyesen felügyelje s amint közelebb-közelebb ért ahhoz a zsongáshoz, mely a nehéz tölgyfaajtón keresztül is messze elhatott, arcáról mindjobban olvadt le a megszokott gögös szigor kifejezése, hogy helyében csupa öröm és megelégedés sugározzék.

De mi volt ez?... A gépek csattogásába mintha egyszerre asszonyi nevetés csengése vegyülne?

Ottó grófnak legott földhöz gyökeredzik a lába és iszonyú felháborodással tekint a mellette kullogó Krucsinkára.

- Most szakad rám a világ! - gondolja az megsemmisülve, de azért, önfentartási ösztönből igyekszik magyarázgatni:

- Méltóságos uram, tessék elhinni, hogy az egész uradalomban nem tudunk annyi fiút összeszedni...

- Akik a betűszedést Schlagertől megtanulták volna? - vágott szavába Ottó gróf...

- Igenis... Ezért... ezért kénytelen voltam igen... kénytelen voltam... hogy is mondjam csak?...

- Leányokat alkalmazni? - förmedt rá a nagy úr és kezét irtózáttal kapta le a kilincsről. Krucsinka büntudatosan vakargatta szegletes tót fejét.

- Tessék elhinni, - könyörgött - tessék elhinni, hogy csupa becsületes leányt... A magamét, meg a Máriát, meg a Hankát, meg a...

- Nem vagyok a nevökre kíváncsi... Menjen le és kergesse őket széjjel...

- De mélt...

- Semmi „de”!... Rögtön írok Budapestre és onnan hozatok nyomdászokat. Ezen kellett volna kezdenem, de a saját embereimnek akartam munkát adni. Nevetséges!... Mindég így járnak az eszményhajszolók. Mindég!... és Prellenberg Ottó gróf dühösen, kopogó léptekkel sietett könyvtárának csöndjébe menekülni.

- Leányokat?!... - mormogta, ide-oda hajigálva kalapját, újságokat, papír-vágót, szóval mindent, ami kezeügyébe került. - Leányokat?!... Ez már igazán több a soknál, de csupa becsületes leányokat (ezt a Krucsinka hangját utánozva). Mintha volna közöttük különbség?... „Becsületes”?... „Becstelen”?... „Asszony”?... „Leány”?... Mennyi felesleges fogalom. Miért nem mondják egyszerűen, hogy „nő” és rögtön tudná mindenki, hogy az emberiség megrontójáról van szó.

- „Rögtön tudná mindenki”?... - ismételte saját szavait megütkezéssel. Nem. Még nem!... Hisz éppen ez az. Még nem mindenki tudja. De most. De ezután... amikor majd az én könyvem a világ szemei elé fog kerülni... Akkor. Igen. Akkor fog az emberek szeméről az a tízezer esztendő s hályog leesni... mert akkor fog előtte állani a „nő”, a tapasztalat, a tudás, a megdönthetetlen igazságok Röntgen-sugarától megvilágítva. És micsoda elcsodálkozás lesz minden oldalról. Hogyan? - fogják mondani. - *Ezt szerettük? Ennek hittünk? Ennek esküdünk hűséget? Erre bíztuk a nevünket, becsületünket, erre?*... De hiszen ez senki és semmi. Egy báb, amelynek se szíve, se agyveleje... mert amit mi annak néztünk, lám, nem egyéb, mint egy csomó kisebb-nagyobb tükör darabkák töredékei, melyek a mi alaposabb megítélésünk okáért, úgy vannak elrendezve, hogy a mi érzelmeinket, gondolatainkat tetszetős alakban néha-néha visszatükrözzék...

Prellenberg Ottó gróf most már kezdte elfeledni iménti nagy haragját. Végre is, hát érdemes? Krucsinka azóta már biztosan szélnek eresztette azt a húsz-harminc hangos nevetésű bűnfajzatot és így nincs mit igazolni miattok.

- Különben is, a bölcs ne tékozolja lelke kincseit holmi felesleges kedélyhullámmászásokra - határozta el (rögtön jegyzetet is téve ez aranymondásról). Aztán leült és egy hosszú sürgönyt küldött egy könyvkiadó-vállalatnak.

Tudatta vele, hogy sürgősen szüksége lenne egy kitűnő nyomdász-gárdára, költség mellékes, a fő, hogy egy becses mű jól és gyorsan elkészüljön. És mire ezzel is elkészült, teljesen elsimultak homlokáról a redők, sőt mikor ahhoz a nagy ládához közeledett, melyet a kocsiról egyenesen íróasztala mellé állíttatott, annyira megjött a kedve, hogy halkan füttyörészve kezdte kicsomagolni.

- Mennyi papiros! - mosolygott megleléssel. Néha még meg is simogatott egy-egy különös gonddal összekötözött iratcsomót. - De, persze, hogy felgyült, - elmélkedett, - híven elmondhatom, hogy ez egy emberi életen át gyűjtött becses anyag. Igen, egy gazdag aratás, az örök igazságok arany mezejéről... Ha elgondolom - tette hozzá mély sóhajtással - ha elgondolom, hogy mennyi vergődésen mentem át, míg lelkem annyira megtisztult, hogy feljuthattam odáig... De azért, ha azt vesszük, még elég hamar tettem meg az utat.

Prellenberg önkénytelenül a kandalló feletti tükörbe nézett s amit ott látott, azt meglelésett bajusz-pederintéssel vette tudomásul.

- Határozottan nem koptam el a hosszú vándorlás alatt - mormolta. - Más negyvenesztendő ember sokkal fáradtabban néz ki... valószínűleg azért, mert sokkal gyakrabban enged meg magának holmi útszéli pihenést...

És itt irományaihoz fordult, mintha tőlük várná, hogy e sikerült paradoxont jóváhagyják.

- De hát éppen ez eljárásnak a veszedelmét fogjátok ti napnál világosabban kimutatni.

- Az én könyvem!... - suttogta büszkén, boldogan. - Az én könyvem!... - És ismét átgondolta azt a húsz esztendőt, melyen át az anyagot gyűjtögette hozzá. És volt min gondolkoznia, mert csodálatos az, hogy mennyire belenőtt ez a könyv az ő életébe.

Pedig eleinte talán nem is így akarta. Mindössze egy rövid, de nagyon szellemes szatírárt akart írni a szerelemről, egy hitszegő asszony megbosszulására... De lassan-lassan hatalmába kerítette a gyűjtők szenvedélye és ez a démon nem eresztette többé szabadon. És így történt, hogy gróf Prellenberg Ottó húsz éven át járta a világot, ülte végig Londontól Moszkváig minden előkelő kaszinó és klub kényelmes karszékeit, egyedül csak azért, hogy a „nő” árulásairól jegyzeteket csináljon.

Most azonban befejezettnek tekinti az anyaggyűjtést. Negyven jegyzőkönyv és hat - szerelmes levéllel töltött - nagyarányú láda vár feldolgozásra. És mivel Prellenberg Ottó gróf Ruskin tanításainak lelkes követője, arra határozta volt magát, hogy előbb ő megy ki Párisba tanulni, azután pedig ősi várában - személyes vezetése mellett - fogja művét megjelentetni.

Tervének első részét sikeresen meg is oldotta, de a másodiknál az a hiba történt, hogy nem lehetett jelen a beállításnál. Így esett meg az, hogy míg ő egy kairói hotelben vivódott a halállal, idehaza Pelsőcön a fővárosból lerendelt mesterek nem csupán fiukat, de lányokat is beavattak a betűszedés és könyvkötészet hasznos titkaiba.

- Szerencsémre még csak az előtanulmány nál voltak s könyvem ment maradt a női kéz érintésétől - gondolta a gróf, mialatt a postahivatalba sietett, hogy várva-várt sürgönyéhez ezáltal is hamarabb jusson. És meg is jött az idejében; hanem ami benne volt, az ugyancsak felzavarta a bölcselkedő nagy úr nyugalját.

„Nyomdász-sztrájk. - Hat heten belül nem is biztathatjuk az urat” - olvasta ég tudja hányadszor és alig ért vissza a könyvtárba, már is becsengette a hűséges Krucsinkát.

- Péter, - mondta ridegen - baj van. Budapestről nem kapok betűszedőket, itt pedig...

- Baj, baj! - visszhangozta Péter. - Most mit csináljunk?

- Éppen ez az. Mit csináljunk?

Krucinka előrelátólag visszalépett a küszöbre s csak onnan súgta bátortalanul:

- Hátha visszarendelném a...

A gróf hallhatólag összemorzsolta fogait.

- Mit mond? - kiáltott.

- Semmit, semmit - hebegte Péter. - Csak úgy tetszett mondani tegnap, hogy a munka sürgős.

- Nagyon sürgős.

- Hát akkor... mégis...

- Igaza van; muszáj - sóhajtott a gróf. Végre is úgy fogom beosztani, - vígasztalta önmagát - hogy munka ideje alatt nem megyek a műhelybe.

- Igenis, instálom. Így lesz a legjobb - bólintott Krucsinka megkönnyebbülve és úgy eltűnt, mintha sülyesztőn állott volna.

Egy órával később, mikor Prellenberg a várfalon sétált, hogy kissé lehűtse lüktető homlokát, minden oldalról szapora beszéd és jókedvű énekszó szakította meg a csendet.

- Krucsinka ugyancsak hamar visszarendelte őket - gondolta meglepéssel vegyes keserűséggel és mivel azt találta, hogy a várfal túlközel van a „várta”-szobákhoz, ellenkező oldalra vette útját. De alig haladt ötven lépést, mikor hangos szitkok és kétségbeesett segélykiáltások zúrzavara ütötte meg füleit. Ösztönszerűleg e láрма irányába kezdett szaladni.

- Valaki meggyult, vagy... - de nem is volt ideje tovább találgatni, mert az út kanyarodásán túl, egyszerre szemtől-szembe találta magát Krucsinka Péterrel, aki egy béres-ostort szorongatva kezében, iszonyú káromkodások között ütlegett... Kit? Egy gyermeket? vagy egy leányt?

Odarohanni s az ostort kicsavarni a dühtől eltorzult ember markából, egy pillanat műve volt.

- Hogy merészel?! - kiáltott rá Ottó gróf soha nem érzett felháborodással, aztán a most már csendes jajszóval nyögő alakhoz ment és fel akarta emelni. De, mintha keze érintése villanyos ütésként hatott volna rá, úgy ugrott az fel és rohant tíz lépéssel odább, hogy ott egy óriás bokor nyíló levendula mellé búva, láttatlanul sírja el fájdalmát.

- Ki ez? és miért bántotta? - kérdezte a gróf Krucsinkát szigorún.

- Egy senki. Egy árva leány, akit kegyelemből tartunk - felelt az és bosszúvágyó szemekkel nézett a levendula irányába.

- Miért verte?

- Még keveset is kapott - morogta az öreg igéretszerűen emelve öklét.

- Megtiltom! - parancsolta a gróf. - De feleljen, miért verte?

- Mert nem akar visszaállni a munkába.

- A betűszedéshez?

- Oda. Pedig ő a legügyesebb.

- Miért nem akar visszamenni?

- Mert azt mondja... (Megállj csak, majd megtanítalak okoskodni!) - azt mondja, hogy ő semmiesetre sem fog olyat tenni, ami a gróf kedve ellen van.

A levendula irányából egy elfojtott kis sikoltás hallatszott, Ottó gróf pedig tágra nyílt szemekkel bámult Krucsinkára.

- Hogy mondta? - hebegte.

- Hát az a balga leány, amikor tegnap szétkergettem őket... már tessék megbocsátani, de kissé... eljárt a szám és elmondtam nekik, hogy...

- Hogy nőgyűlölő vagyok, mi? - nevetgált a gróf s az eltulajdonított ostor baljóslatún pattogott ideges kezében.

- Igenis... Nem gondoltam, hogy mit teszek ezzel. A többi leány ma vissza is állt a munkába egytől-egyig... csak ez a... ez a Rózsika...

- Hm. Rózsikának hívják?...

- Igenis. Mert azt mondta, hogy...

- Ha istent ösmer, bácsi! - szakította félbe egy kétségbeesett kérő hang és mikor Ottó gróf arra nézett, egy szőke fejét látott felbukkanni, de éppen olyan gyorsan újra el is tűnni a lila virágok ezrei közé.

Ottó grófban csodálatos töprengések kezdtek mozgolódni.

- Ime, egy soha nem látott leány, akit én miattam kinoztak meg. De hiszen ez borzasztó! És megteheti-e azt egy férfi, egy úr, egy igazságos ember, hogy ilyen esetben egyetlen egy szó vigaszt se szólva távozzék? Nem. Ez lehetetlen. Ez egyszerűen nemtelen eljárás lenne... De tanuk nem kellenek hozzá - határozta el gögösen és Krucsinkához fordult:

- Maga pedig most rögtön takarodjék a szemem elől s meg ne halljam, hogy valaha újra kezét emelt arra a... akarom mondani: bárkire is! Értette?...

- Igenis, instálom - hebegte Péter megszeppenve és sietve távozott. Prellenberg Ottó gróf pedig tétova léptekkel indult a levendula-bokorhoz.

- Mit is mondjak neki? - tűnődött s mikor egész közel ért ahhoz az összegörnyedt alakhoz, melyből egyelőre csak egy kis rózsaszín ruhát, csillanó fehér ingvállat és sok-sok szertezilált gyönyörű aranyszőke haját láthatott, legjobbnak vélte, ha gyermeknek gondolja. - És talán az is? - biztatta önmagát, mialatt remegő kezét atyáskodó szelídséggel arra a szőke fürtökre tette.

De nagy lett ijedelve, mikor abból az arany szálak tömkelegéből hirtelen, váratlan, egy kis barna kéz nyult az övé után és mielőtt meggátolhatta volna, forró csókok zápora gyorsította meg benne a vérkeringést...

Prellenberg Ottó gróf ez egyszer igen furcsán érezte magát. Szeretett volna elmenekülni, de nem birt, mert annak a kis kéznek a melegsége és az a bátortalanul sóhajtott „köszönöm, köszönöm” (amely úgy hallszott a levendulák között, mint elrejtett fészekből a madár-csipogás) teljesen kizavarták bölcselkedő nyugalmaiból. Annyira kizavarták, hogy egyszerre csak azon vette magát észre, hogy ő is ott ül a földön, két fej káposzta és egy sor virágzó levendula között s míg ügyetlen cirógatással igyekszik az összezsapzott szőke haját egy szégyenkező, piruló, de feltűnő szép leányarcról elsimítani, szája vigasztaló, biztató, kényeztető szavakat suttog.

- Ne sírj, Rózsika - mondogatta. - Többé soha sem lesz bántódásod. Én ígérem... Nos, elhiszed?...

Rózsika pedig csak némán bólintott és nagy fekete szemeit hálásan emelte megmentőjére.

- Most már talán elég is volna a szamaritánuskodásból - gondolta Prellenberg, de azért meg se mozdult. Inkább újra odaszólt Rózsikának:

- Miért nem álltál munkába. Tudni *akarom*!

Rózsika minden ízében megremegett e nem várt parancsra.

- Uram, ne... ne tessék kivánni, hogy... - könyörgött.

- Tudni akarom - ismételte a gróf még szigorúbban, (pedig talán csak azért mondta ezt olyan zordonan, mert a leány kérő hangja veszedelmes visszhangokat kezdett ébresztgetni szívében.)

- Nos?

- Mert... - kezdte Rózsika és szőke haja csak úgy véletlenül újra egészen eltakarta arcát - mert... meghallottam, hogy gróf úr nem szereti, ha mi... ha én...

- Rólad szó sem volt, kis balgatag - nevetett Prellenberg. - Én a nőket általánosságban véve utálok... És erről szól könyvem is - szúrta közbe áhítattal. - De téged? Mért gyűlölnének téged? - S mialatt ezt kimondta, úgy érezte, hogy ezzel a szép gyermekkel szemben, képes lenne kivételt is tenni.

- Különben is, - folytatta szárazabban - nem gondoltál arra, hogy ha nem állsz munkába... mikor pedig tudod, hogy mennyire szükségem van most minden egyes kézre... nem gondoltad, hogy azzal még jobban magadra haragítasz? - ezt mondva felállott, (félek, csak azért, hogy a leányt még jobban láthassa.)

- Gondoltam, - válaszolt az pirulva - de eszembe jutott, hogy Pista...

- Ki az a Pista? - pattant fel Prellenberg, akit igen kellemetlenül érintett az a tény, hogy egy Pista létezik.

- Pista - felelt Rózsika vállat vonva. - Az csak Pista. Különben kertész legény. Ő ültette ezt a szép levendulát is.

- Állj fel onnan! - rendelte Prellenberg, maga sem tudta, miért.

Rózsika meglepetve nézett reá, de azért szót fogadott.

- Pista nagyon jó fiú - magyarázta gyanútlanul. - Mikor Schlager úrék lejöttek Budapestről, ő is beállt közénk tanulónak, persze csak úgy passzióból. Most aztán azt gondoltam, ha nagyon, nagyon szépen megkérném, megtenné, hogy munkába áll helyettem, én pedig...

- Te pedig?...

- Nem teszek olyat, ami a gróf úrnak nincsen ínyére...

- Miért?...

De Fémi csak elfordult és egy kis lila virágot letépvé, zavartan harapdálta az apró szirmokat...

Prellenbergnek ijesztő sejtelve támadt, de valahogy úgy járt vele, mint gyermek a rémmesével. Iszonyúan fél miatta, de sírva kéri a folytatását. Ő is kiszáradó torokkal kérdezte a leánytól.

- Mondd csak... igen... mondd csak... találkoztunk mi valaha?

- Oh hogyne! - válaszolt Rózsika és mosolygása napsugárként hatott a megdöbben nagy úrra.

- Hogyne... sokszor. Csak hogy persze, gróf úr soha sem vett észre... Például tavaly is... mikor az első eprekkel az ebédlőbe léptem. Gróf úr ott állt az ablaknál, kezében egy nagy, nagy iratcsomó...

- Kéziratom... - mormolta Prellenberg és ez egyúttal megjelenendő könyvét és annak tartalmát juttatta eszébe.

- „A nő!” - ismételte és igyekezett e szóba a régi megvetést, gyűlöletet és átkot beleképzelni, de sehogy sem tudta, mert lám, ami szívét most eltöltötte, az ezer meg ezer mértföldnyire volt minden ily zordon érzelemtől.

De, hogy ne is lett volna, mikor Rózsika lassan, lassan feledve bántódását, szenvedését, olyan ártatlan kedvességgel és vidám egyszerűséggel sorolta fel mindazon alkalmakat, amikor a gróf urat láthatta. És bár nem mondta, mégis minden szavából kihallaszott, hogy ezek a találkozások, melyeket remélt és melyekre visszaemlékezett, békítették ki némileg mostoha sorsával.

- Mert Krucsinka bácsi sokszor...

- Megver? - lihegte Prellenberg és kezét egész ösztönszerűen, mintegy oltalomképen, a leány vállára tette. De az érintésre Rózsika önkénytelenül feljajdult.

- Mi az? - kérdezte Ottó gróf elsápadva.

- Fáj - felelte Rózsika és mosolygott hozzá.

- Az ostor? - kérdezte a gróf és mielőtt tudta volna, hogy mit cselekszik, félrevonta a leány vállkendőjét.

- A gazember! - tört ki belőle, mikor azon a hófehér kis vézna leányvállon egy hosszú, véres sávot megpillantott - a gazember!...

- És ez mind te miattad történt! - tette hozzá gondolatban és úgy érezte, hogy legjobban esnék most térdre borulni e kis szelíden mosolygó mártyr előtt és bocsánatot kérni tőle.

De nem tette; mert idejekorán eszébe jutott, hogy ki ő és bölcseségének büszke tudatával, érzelmei gyors átváltozásától halálra ijedve, egész gyáván megfutamodott...

Rózsika bánatosan nézett utána.

- Elment! - sóhajtott. - De mindegy. Itt volt. Megengedte, hogy kezem a kezébe tegyem. Szólt hozzám, beszélt velem... Boldog voltam. Most már jöjjön aminek jönni kell, olyan szerencsétlen, mint amilyen eddig voltam, most már soha sem lehetek többé.

Mégis, mire este Krucsinka a félbemaradt fenyítést saját megszegyenülése és bosszúszomja szerint bevégezte, annyira feleslegesnek találta az életet, hogy végét akarta vetni.

Kiosont tehát a házból és szép babos kötényét kötélnek sodorva, a könyvkötő helyiségbe szökött, oda, ahol - jól emlékezett - egy óriás szeg mered ki a falból.

El is ért. Véghez is vitte rettenetes szándékát... Csakhogy az Élet, talán mert még igen sok kárpótlással tartozott neki, úgy intézte a dolgokat, hogy alig pár perccel Rózsika után, gróf Prellenberg Ottót vezette a könyvkötő műhelybe; és az, nem egy köteg pergamentet talált ott, (mint amiért indult) de egy már-már alig pihegő, félig meghalt szép leányt.

- Miattam!... Érzem, hogy ezt is én miattam tette! - zokogta a gróf, mialatt csókokkal, igen, számtalan édes, forró, szerelmes, odaadó csókokkal ébresztgetni kezdte.

És mivel ma is történnek csudák, megtörtént az is, hogy mire a könyv világhódító útjára indult, gróf Prellenberg Ottó egész csendben esküdött örök hűséget az ő Rózsikájának.

Pedig az a könyv annyi bölcseséget és annyi megdönthetlen igazságot tartalmaz, hogy hatása óriási volt az egész országban. Sőt, mire minden idegen nyelvre lefordítva, a világ piacán is megjelent, kitűnt, hogy az első hat évben több, mint húszezer jegygyűrűt küldözgettek vissza kijózanodott, vagy megszeppent - vőlegények.

Ezt, egy lelkes követője tudatta a gróffal; de, fájdalom, mielőtt e gondos statisztikát végig olvashatta volna, leánykái (hatan voltak öt év alatt) kicsikarták azt kezéből és addig unszolták anyjukat, míg az bolond-sapkát hajtogatott belőle.

A gróf erre - természetesen - nagyon haragos képet vágott, de mivel semmit se tud leányainak megtagadni, mégis megengedte, hogy sok hangos kacagás és apró kis karok becéző ölelgetése mellett, az ő őszülő, de még mindig dús fürteit díszítsék fel vele.

Barátném, a gesztenyesütőnő.

Gesztenyesütőnő volt a külső Kerepesi-úton, s mialatt a vicinális indulására vártam, akár-hányszor ő mentett meg az éhenhalástól (természetesen őt krajcár ellenében).

Lassan, lassan, igen nagy barátság fejlődött közöttünk.

Én elpanaszoltam neki, hogy mennyi bajom van a szőlőm beültetésével, eladásával, ő pedig házi gondjával hozakodott elő. Az üzleti részszel nagyon meg volt elégedve: - Megáldott az Isten, mondta meggyőződéssel, megáldott! El se tetszik hinni, pedig igaz, hogy ha nincs is egy krajcárom, csak lemegyek a Dunapartra és rögtön kapok akár ötezer kiló gesztenyét is - hitelbe! Így aztán persze, hogy sohasem vagyok kereset nélkül.

- De hát a jövedelem hová megy? - érdeklődtem.

- Hja a jövedelem!... - sóhajtott özvegy Schwartzné (mert véletlenül a nevét is megtudtam jó barátnémnak). - Hja a jövedelem!... Van magának fia? - fordult hozzám meleg érdeklődéssel.

Tagadólag intettem.

- Kár, nagy kár! - biztosított, aztán felragyogó tekintettel folytatta: - Nekem van! még pedig olyan okos kis fiú, hogy legalább is ügyvéd vagy doktor lesz belőle.

- Úgy? Aztán hány éves?

- Tizenöt. - Sok gond. De sok öröm, - tette hozzá bölcselkedve. - Most aztán tetszik tudni, hová megy a jövedelem s miért szorulok olykor-olykor a hitelre?...

- Értem. Iszonyúba kerülhet annak a gyerekek az iskoláztatása?...

- Iszonyúba bizony! - kiáltotta büszkén kiegyenesedve. - De cseppet sem sajnálom. Miért is sajnálnám? Nem kell nekem se cifra ruha, sem fácánypecsenye. Délben a népkonyhából hozok magamnak egy kis meleg ételt, nyáron meg van gyümölcs és saláta bőven... A ruhám... no az kitelik a faltjából is, - nevetett és szinte dicsekedve mutatott öltözkéire, amely csupa különböző színű kockák, stráfok összerovásából állt ki. Tulajdonképen jobban hasonlított az egy kis város határának a térképéhez, mint női toaletthez, de Schwartzné igényeit teljesen kielégítette, s ez a fődolog.

Egyszer aztán azt indítványoztam a jó asszonynak, rendelje fiát a sütőkemencéhez: hogy végre megismerhessen, - mondtam könnyedén, nem is gondolva arra, hogy ezzel a pár szóval őszinte örömet fogok okozni a büszke anyának.

Pedig végtelen örömet okoztam. Azontúl két napig nem is beszélt egyébről, mint a fiáról. Mintegy előkészített, nehogy a csoda látására szemem-szám túlságosan elálljon... Hogy az ő gyermeke milyen jó s milyen jól tanul, hogy milyen ragyogó fekete szemei vannak, hogy a ruháját milyen tisztán tudja viselni stb. Most már én is kezdtem érdeklődni Schwartz Dávidka iránt s alig vártam a vasárnapot, amikor végre ott fogom találni édesanyja mellett, az illatos sült gesztenyék közelében.

Ott is találtam. Csakhogy nehezemre esett abban a kis vézna, kissé púpos gyereken az anyja által leírt mesélényt felösmerni. Mégis elég jól játszhattam szerepemet, mert Schwartzné aznap két ráadás-gesztenyével jutalmazott meg. Igaz, nagyon is igyekeztem. Dávidkát töviről-hegyire kikérdeztem tanulmányairól, terveiről, s meggyőződtem arról, hogy esze csakugyan sok van a szegény gyerekeknek, hanem egészsége annál kevesebb. Másnap figyelmeztettem is az anyját.

- Hja persze! - sóhajtott, - köhög, köhög. Már az apja is úgy köhögött, de az orvos azt mondja, jó táplálkozás mellett nyolcvan évig is élhet. Na hát! nincs az a nap, amikor frissen sült pecsenyét ne adnék neki! Tessék elhinni, hogy inkább az utolsó párnát eladnám a fejem alól, csak hogy ezt kiteremtsem...

Készségesen elhittem.

Mivel azon a tavaszon túladtam cinkotai földcskémen, többé nem jártam a külső Kerepesi-út felé és így Schwartzné is, fia is kiestek az életemből. Tíz évig nem is hallottam róluk, még kevesebb kellett, hogy teljesen megfeledkezzem létezésükről. Néhány hónappal ezelőtt azonban külföldre készültem s mialatt a központi indóháznál podgyászommal bibelődtem, valaki meghúzza az útiköpenyem ujját.

- Rám tetszik ösmerni?

Megfordulok. Egy összetöporódott öregasszony áll mellettem, kezében olcsó bőrönddel, hátán egy nagy batyuval.

- Nagyon sajnálom, de igazán fogalmam sincs róla, - vallottam be szégyenkezve.

- Nem csodálom, - bólintott szomorúan. - Sok minden változott tíz év óta, - én is. Nahát ne törje a fejét jó nagyságám, inkább megmondom: én vagyok a Schwartzné - a gesztenyesütőnő.

- Igazán örülök! - feleltem, s mivel éppen egy félórám volt a vonatom indulásáig, elhatároztam, hogy azt egykori barátnémnak szentelem. Valahogy tíz évet vett le a vállamról ez a véletlen találkozás és ez jól esett. - Mellé telepedtem tehát a III. osztályú váróterem egyik lócájára, (hadd keressen a hordár az étteremtől a hálókocsikig, ahol neki tetszik, - gondoltam vállatvonva) és ismét, éppen úgy, mint hajdan, elkezdtem a Schwartzné ügyeit firtatni.

- Az üzlet? - felelt kérdésemre. - Óh, már rég föl hagytam a gesztenyesütéssel, mert amely nap Dávid keresetbe jutott, pedig még húszéves se volt, amikor a hírlapoknak vezércikket írt, attól a naptól kezdve nem engedte meg, hogy kemence mellé üljek az utcán. Hanem kifőzőnő lettem, csak tessék elképzelni, kifőzőnő, a saját konyhám. Ebből is tetszik látni, hogy a gesztenyesütőben mindig szerencsém volt!... - szúrta közbe, de már nem a régi dicsekvéssel, sőt olyan szomorúan, mintha ez a nagy haladás se okozna neki örömet.

- Ne mondja! - csodálkoztam mégis, hogy jobb kedvre derítsem. - Hát aztán a fia most micsoda?

- Most? - élesen a szemembe nézett, aztán föl villanó tekintettel felelt: - Most? - ismételte. - Semmi.

- Hogyan semmi? az az eszes ember!

- Az, az. Az az eszes ember olyan bolondot tett, hogy a legostobább is megszánhatja érte.

- Nos? Micsodát?

- Mit? Hát megházasodott.

Elnevettem magamat.

- Csak ennyi? Na, ez mással is megesik.

- Meg. De nem így. Tudja kit vett el?

- Fogalmam sincs róla. Egy szegény leányt?

- Dehog. Gazdag a „lelkem”. Folyton selyemruhákban jár, mert telik neki.

- Csúnya?

- Bár az lenne, - akkor talán nem babonázta volna meg a fiamat.

- Kikapós?

Tagadólag intett. - Sőt! - kiáltott szenvedélyesen. - Imádja Dávidot.

- Na hát akkor? - kérdeztem nevetve. - Mi a kifogása. Keresztény?

Schwartzné felkapta a fejét.

- Az.

- Ugyan, ugyan, tesz is az különbséget! - próbáltam kimagyarázni. - A fő, hogy egymást szeressék. Különben is, ha jól emlékezném, maga sohase volt valami nagyon buzgó zsidó-asszony.

- Nem én. A fiamnak is mindig azt mondtam, hogy csak egy Isten van, akárhogy nevezzék.

- Na lássa. Ez a helyes. Bár mindenki így gondolkoznék az országban, akkor mindjárt előbbre jutnánk.

Schwartzné idegesen tépegette a nagykendője rojtját.

- Csak hogy nekem se volt igazam! Most már belátom, de késő. Az az asszony, verje meg az Isten (akármelyikünk Istene!), addig hizelgett, addig csókolódzott a fiammal, amíg rávette, hogy kikeresztelkedjék.

- Hát az olyan nagy baj? Maga mondta, hogy „egy az Isten, akármint nevezzék”. Már pedig ez a lényeg, a többi, higgye el, csupa külsőség.

Schwartzné megütődve nézett reám, láthattam, hogy nem egészen értette meg filozófiai magyarázatásomat. De aztán újra előntötte a harag és szenvedélytől remegő hangon beszélt tovább.

- Minden külsőség? - kiáltá. - Na, csak azt ne tessék mondani. Mert hát a bőjtölés? Külsőség?

- A bőjtölés? - kérdeztem csodálkozva.

- Igen, igen a bőjtölés! Az az átkozott komédia, amivel az a keresztény asszony kétszer hetenként, néha többször is, megvonja a fiamtól a falatot...

- Ugyan Schwartzné lelkem, ne izgassa magát, elég nagy a fia, hogy kedve szerint cselekedjék, ha nem eszik, az az ő dolga, azért kár a menyét okolni.

- De hát nem tetszik emlékezni, hogy mit mondott a doktor? jó táplálkozás mellett élélhet nyolcvan évet. Jó táplálkozás mellett!... És az a kígyó ettől fosztja meg. Kétszer hetenként csak rántott levest ad neki, kivált amióta a kis leányuk meghalt, két hétig se élt, leány is volt, - hát érdemes azért vezekelni, ahogy ő nevezi? - És csak azt tessék elképzelni, hogy kifőzőné vagyok. Ott sütöm a házukban a legjobb húsféléket és el kell tűnnöm, hogy a fiam, a saját édes fiam kiforduljon a konyhámból, valahányszor pénteken vagy kedden egy kis pecsenyével megkínálom... De nem is álltam tovább! Ma otthagytam őket, és most megyek a testvéremhez Szegedre.

A váróterem ajtaján éppen benézett a hordárom.

- Már lehet beszállni, - jelentette.

Én tehát felálltam, de mielőtt elbúcsúztam volna Schwartznétől, eszembe jutott, hogy a fődologról nem is kérdezősködtem. Még egyszer hozzá fordultam tehát.

- És mondja lelkem, - érdeklődtem, - hát aztán, a fia hogyan fejlődött? Ugy-e, már nem beteges?

Schwartzné egy pillanatig elgondolkozva nézett maga elé, aztán kiegyenesedett. Arcán kár-öröm, sok sírástól vörös, bedagadt szemeiben engesztelhetetlen gyűlölet villámlott.

- Nem beteges!.. - visszhangozta rikácsoló hangon. - Nem volt egy darabig. De most, - és itt diadalmasan vetette hátra a fejét s minden szavát keményen, bosszútól lihegve dobálta felém, - de most, amióta „vezekel”... azóta már újra sokkal jobban köhög!...

Beszélő képek.

- Erna, válaszolj! Hozzá mégy?... - Tarynénak kissé elfogódott a hangja, mikor a leányához ezt a kérdést intézte, mert rengeteg minden függött attól, hogyan fog a leány határozni. Ha igent mond, akkor az elszegényedett nemesi családra újra mosolyoghat a szerencse, - de ha: nem?!... - Taryné összeborzadt. - Hiszen akkor elkövetkezik az a csapás, amely két év óta rémként kísért a házban, tudniillik hogy Erna csakugyan elmegy a bonni egyetemre - orvosnövendéknek!

Irtózatoss!... Mintha nem lett volna elég ez a két esztendőn át tartó tanulás, vizsgázás hercehurcája!... Mert le se lehet írni, hogy mit szenvedett a szerető gondos anya, mikor kénytelen volt eltűnni, hogy huszonnégy éves gyönyörű leánya báli ruhák helyett matematikai képleteket rajzol és nem azon jártatta az esztét, melyik udvarlónak mit fog válaszolni, hanem azon, hogy melyik professzor mit is fog kérdezni?...

De Taryné mindezt szó nélkül tűrte.

- Ugyan édes jó mamám, egyelőre miért ne tanulnék? Hiszen majd abbahagyom, ha érettem talál jönni - az igazi.

Taryné ez a biztatás némileg megnyugtatta, azért tehát nem ellenkezett leányával, csak várt, türelmesen. Különben is erős gyanúja volt, hogy Erna is szívesen gondol arra az ismeretlen mesebeli lovagra, aki majdan eljövend, hogy rideg könyvei mellől szerelmes szívére ölelje.

És különös! Eme várvavárt pillanat előljárójában mintha anya és leánya valahogy szerepet cserélne. Mert ime, Taryné volt az, aki matematikai képleteket rajzolt magának, valahányszor azt számítgatta, ha a jövődöbelinek egy milliója lesz (alább nem is adta), akkor az ő Ernája ennyit meg ennyit fog költhetni, - adni. Ellenben a leány ilyenkor egyedül csak arra gondolt, bár nagyon szép maradna akkoráig!... Sőt nagy titokban még azt is megcselekedte, hogy legszebb báli cipőit gondosan selyempapírosba bonyálta és legbecsesebb írásai mellé helyezte. - Legyenek kéznél, ha valami rögtönzött multság lenne az, amelyen először táncolnék - ő vele. - Így mondogatta magának, boldogan mosolyogva a lehetőség gondolatára, de sohase tartva valószínűnek a dolgot.

És mégis, lám! - az álom első fele már beteljesedett. Csongrády Béla, a dúsgazdag técsői nagybirtokos már két hét óta itt fürdővendégeskedik a faluban. Az egész világ tudhatja, - és valószínűleg tudja is, - hogy nem a szép-tói forrással gyógyítja magát, hanem ellenkezőleg: a szívét betegíti, - a gyönyörű Tary Emma bámulásával, napról-napra jobban. Erna pedig látja ezt, - és mégse tud határozni.

- De hiszen öt év előtt ha valaki csak annyit mondott a közeledben, hogy Csongrád, - te már is olyan lettél, mint a pipacs! - emlékeztette anyja csak tegnap is, Erna pedig újabb pirulással kénytelen volt beismerni, hogy az bizony úgy volt és nem másképp. De, - öt év?!... Nagy idő!

Azóta ő is rég túllépte a tizenhét évet, amikor a lányok még vakon mennek bele a mamák és nénik által sugallt előnyös szerelmi házasságba. De még mindig igen messze a harminctól, mikor a lányok már készakarva hunyogatják szemüket a kérők fogyatékoságával szemben. Tary Erna szépsége teljes virágában most éppen abban a korban volt, amikor a nő öntudatra ébredt egyéniségével nem urat s nem férjet, de a szó legnemesebb értelmében vett: társat keres magának az életre.

És éppen most hozta őt a sors össze gyermekkori eszményképével: Csongrády Bélával.

Milyen kár, hogy öt év alatt az is megváltozott!

Igaz: megemberesedett, de ez nem mindenkinek válik előnyére. Eltekintve attól, hogy külseje nehezkesebb, vonásai durvábbak lettek, - azok közé tartozott ő is, akik míg nagyon fiatalok és teljesen egészségesek: a bennük lakó életöröm bizonyos felületes szellemességben nyilvánul. Az ilyen gyerkőcök rendszerint nagyon mulatságosak szoktak lenni. Híresek is arról, hogy képesek egész társaságot folytonos derűtségben tartani. Pedig ritkán mondanak valami följegyezni valót; óh dehogy! Szellemességük rendszerint csak abban nyilvánul, hogy valamit vagy valakit (békát, kakast, vagy prédikáló papot, már ahogy jön) kitűnően tudnak utánozni. De kedvenc élcelődésük például az is, hogy egy-egy hirdetés kezdőmondatát ismétlik derűborúra. Ha aztán az ilyen furcsán alkalmazott - vagy alkalmazatlan - „Hová hová kedves pajtás?” vagy „Csak egy ár!” fölkiáltás nyomán nagy hahota támad, azt megható naiv örömmel írják föl a saját eszük javára.

Hanem fájdalom! az első gyomoréggel mindennek egyszerre nyoma vész! és az imént még olyan vidám, beszédes gyermekből legott unalmas, de elbizakodott férfi lesz. Aki pedig mindezt nem hiszi, az vessen számot: hány mulatságos hadnagyot és hány unalmas őrnagyot ismert már életében?!...

Csongrády Bélának a szellemessége is kezdett el-elmaradozni; és bárha a leányos mamák el is emlegették még - füle hallatára - legújabb szójátékát, ő azért mégis belátta, hogy ütött az óra.

- Itt az ideje, hogy családot alapítsak, - határozta el egy meleg májusi estén. Mert végtelen lehangoltnak, elhagyatottnak érezte magát. Nem lehetetlen, hogy e hangulatot azt a tény is fokozta, hogy a nap folyamán észrevette, miszerint „az ölésre szánt malac tragédiájá”-val (melyet pedig éppen annyi verve-vel adott ma elő, mint tegnap vagy tegnapelőtt), mégis már csak a süldőleányokat tudta megnevetetni.

- Fordítani kell a köpenyegen! - sóhajtott megadással. Mivel pedig a Tary Erna képe úgy élt emlékében, mint valami házikötényes fehér angyalé (eperfőzés idején találkozott vele először), menten ürügyet keresett - maláriát, vagy csúzt, vagy ilyesmit, amivel rövidesen be is vonult Széptóra, nyilvánosan: mint fürdővendég, - titokban pedig mintegy életbevágó, nagy szerelem önjelöltje.

A Taryék tornyos, bolthajtásos, szélkakasos ősi kastélya oda szögelt ki éppen a sétaút végére. És éppen a keleti torony - vagy ahogy azon a vidéken nevezik: a „rundelka” - volt az, ami még a kerítést is átvágta, a gyógykutakhoz vezető utat kanyarodásra kényszerítette.

A mérnökök annak idején nagyon haragudtak e szabálytalanságért, de Csongrády Béla most igen örvendett miatta; hiszen úgy intézhette sétáit, hogy azt a tornyot sohase téveszsze szem elől. Már pedig azt mindenki tudta, hogy a szép Tary-leány napjának legnagyobb részét abban a kis veszedelmes alakú toronyban tölti.

- Már az a Tary-családban tradíció, - magyarázta az öreg Csépán, aki harmincöt év óta hűséges fürdővendége lévén Széptónak, az egész környék élő hírharangja, lábbonjáró telekkönyvi kivonata és krónikása egy személyben. Ezért Csongrády Béla első perctől kezdve nagyon megbecsülte az öreget. Először, mert szerelmes emberek szokása szerint örült, ha volt, akivel Ernáról beszéljen; másodsor, mert végelhatározása előtt előnyösnek tartotta a Tary-család minden csínyját-bínját így - ártalmatlan csevegés közben - kifürkészni; Csépán bácsi pedig boldog volt, ha egy ilyen fáradhatatlan hallgatóra tett szert. Nem is fukarkodott a tájékoztatással. Szerencsére Taryék olyan kitűnő hírnévnek örvendtek, hogy ez irányban csakis dicséretet mondott ő is. Hiszen a kíváncsi vőlegényjelölt az ilyes főbenjáró kérdések mellett még sok minden apró-cseprő dolgok iránt is érdeklődött.

Így tudta meg annak a híres toronyszobának a legendáját is.

- Nagyon nevezetes az, öcsémuram, - magyarázta Csépán, - mert az a monda járja róla, hogy kétszáz esztendő óta minden Tary-leány ott váltott jegyet a jövőbelijével: azért a régi okmányok is mindig csak úgy emlegetik, hogy: a „mátkás-szoba”.

- Érdekes!... - bólintott rá Csongrády, sóvár pillantással arra felé. - Vajjon Erna tudja ezt?

- Hogy tudja-e? már hogyan tudná! Sőt azt hallottam, hogy tanulmányt, vagy mi a csudát is írt az ösnénjeiről, akik abban a szobában rebegték el a boldogító igent... Mert tudod, szó ami szó, de afféle „pennás leány” az én szép húgom, - vallotta a bácsi némi röstelkedéssel, de mikor látta, hogy Csongrády nem szomorodik el a hírré valami túlságosan, ismét neki élénkülve folytatta: - Majd egyszer nézd meg azt a szobát! Már nem úgy értem, - vetette közbe hamiskásan hunyorgatva. - Azaz, hogy úgy is értem! - vallotta. - Hanem most azt akarom mondani, hogy érdemes abban a szobában körülnézni, nemcsak az élő Tary-leány kedvéért, hanem azokért is, akik ő előtte epekedtek a völegény után. Mert tudod-e azt öcsém, hogy telisden tele van annak a négy fala mindenféle nagyságú és formájú arcképpel aggatva. Van ott olajjal...

- Ecettel... - meg nem állhatta Csongrády a közbeszólást. Szerencsére Csépán bácsit nem lehetett egykönnyen megzavarni, azért kedvteléssel számlálta tovább:

- Mondom, olajjal, vízzel, krétával, szénnel festett rajzolt, szebbnél szebb dáma, egy egész légió. Sok leány lehetett a Tary nemzetségében! - jegyezte meg úgy mellesleg, kellő részvétellel.

- Azért jutott leányágra annyi szép birtok! - felelt Csongrády, egy önkénytelen mozdulattal végigsimítva kezét a szívéen, - vagy a felette duzzadozó pénztárcáján.

- Bizony! - hagyta rá Csépán, az *i* betűt olyan hosszan ejtve ki, hogy az legott fájdalmas nyögéssé alakult át, - de nem erről beszéltünk. Hanem... hogy?... igen!... Arról a torony-szobáról. Na hát kedves öcsém, szegénység ide vagy oda - én csak azt mondom, hogy adja Isten, hogy mihamarább egygyel több legyen a menyasszonyarckép annak a nevezetes szobának a falán. - És ezzel az öreg hamiskásan oldalba bökte Csongrádyt.

- Adja Isten, - vizsonozta az meggyőződéssel. Pedig szerelme nem volt ment minden aggodalomtól. Csak ne emlegetné Erna ezt a szobát „dolgozó-szobának”, - sóhajtott nem egyszer. - Hiszen ha már nem is maradt meg a régi neve, de a nagyanyja biztosan „benyílónak” nevezte, vagy „nappalinak”, az anyja pedig talán legföljebb „boudoirnak”, de „dolgozó-szoba?” - mennyire nem nőiesen hangzik! - És Csongrády ilyenkor valahogy megsejtette, hogy később érkezett erre a megújuló félben lévő világra.

Jobb lehetett régen, mikor még az asszonyok abban versenyeztek, hogy melyik tud odaadóbb, szótlan megadással tűrőbb „édes kincse” lenni az ő „férj-urának?”... De ma?...

- Hanem mindegy! - határozta el a szerelmes fiatalember, megalkuvásra készen. - Ami nem lehet, - hát nem lehet!...

- Szerencsére Erna az érettségi mellett főzni is tanult. A kedvének meg éppen nem ártott az a sok tudomány, mert nálánál jobb ízűn nevetni még kis gyermeket se hallottam! - biztatta magát Csongrády. - És így mindezen előnyös körülményekből kifolyólag történt, hogy Csongrády Béla hatheti udvarlás után végre elérkezettnek vélte a pillanatot, amikor „blamage” nélkül nyilatkozhat.

Mivel pedig e nagy elhatározás hírvivőjéül már reggel egy óriás virágbokrétát küldött Ernának, ebből a szép Tary-leány legott megértette, hogy ime, élete útján érkezett ahhoz a határhoz, amelyhez az ő anyja ötlet - éppen mint millió más mama az ő leányát - minden idők óta annyi gonddal és annyi előrelátással terelgeti.

Kissé fanyarnak találta ezt az egyöntetűségét, ezért sietett magával elhitetni, hogy mégis kevesebb a sablon az ő férjhezmeneteli esetében, mint a többi leányéban.

És ez ideig-óráig sikerült is neki. Annyira, hogy mire ő is ott ült Csongrádyval a Tary-leányok arcképei alatt, kezén ragyogó jegygyűrűjével, már hitet mert volna tenni afelől, hogy vőlegényét igazán, őszintén, szíve mélyéből szereti. Sőt amint az a feltűnően szép, barna fiatal ember forró csókokkal borította az ő formás kezecskéit, nos, akkor Tary Erna úgy érezte, hogy igenis megjött az a régen várt mesebeli lovag, aki nemsokára elviszi őt az ő fényes, „kacsalábon forgó” várába, ahol gyönyörűség és boldogság várakozik reá.

- Hogy is gondolhattam eddig holmi unalmas vizsgákra, kenyérkereső pályára?!... - kérdezte önmagától hálátlanul.

És ez a szerelmes, odaadó, „öröknőies” hangulat, amelynek megnyilatkozását Taryné boldog álmélkodással figyelte meg, amióta csak azok a gyönyörű orchideák megérkeztek, - egész nap mintegy megbénították gondolkodását.

Nem is ocsudott föl mámorából még akkor sem, midőn vőlegénye távozása után ismét egyedül maradt a kis torony-szobában és rózsaszín ernyős dolgozó-lámpájának fénye ma is azokra a jól ismert könyvekre, képekre vetette csöndes, egyenletes fényét, mint annyi estével ezelőtt.

Erna elmerengve ült íróasztalánál. Majd lustán, a napon sütkérező cica lassúságával nyúlt a tolla után.

Tulajdonképpen csak ürügyet keresett, hogy annak a szép gyémántos gyűrűnek - melyet ma délután Csongrády Béla fűzött az ujjára - a ragyogásában gyönyörködhessek. - Ezért, miután áttette azt a jobb kezére, túlzott mozdulatokkal, mindenféle primitív madarakat, pilléket és virágokat kezdett a fehér lapra rajzolgatni.

Egyszerre azonban a gyűrűre hajtotta sötétszöke fejét és soká maradt így, mozdulatlanul. - Amikor pedig újra fölneézett, könyek csillogtak szemében. És most már a céltalan kusza vonások helyett ezt a néhány sort vetette a pillékkal, szárnyakkal teleírt papírra:

Kicsi lámpám fénye kereken világít,
A kitárt két karom eléri határit.
Kicsiny a fénysugár, szűk a foglalatja,
Mégis egy nagy világ megférhet alatta -
- Boldogság világa...

- Szabad ezt leírni? - kérdezte elgondolkozva. - Mert... vajjon... igazán lelkem mélyéből boldog vagyok én most, ma? Amikor odaigértem magam valakinek, akit még alig ismerek és aki még egy hét előtt teljesen közönyös volt előttem?... - És e kérdésekkel egyszerre fölriasztotta szívében mind azt a tépelődést, amit csak a legutóbbi napokban sikerült elnémítania.

És tényleg, ismerte Erna Csongrády Bélát? tudott-e róla egyebet, mint azt, hogy rokonszenves külseje van, hogy gazdag és hogy minden ízében „korrekt gentleman”? - De hát elég az? - Hiszen mindez még csak a nagy körvonal! Hanem arról, hogy milyenek gondolkodásának aprólékos árnyalatai, még csak sejtelve se lehetett. Pedig valószínűleg ezek a mérvadók. A házaseletben alkalmasint nem azon múlik a boldogság, hogy férj és feleség mennyire tették magukévá a világi, egyházi és társadalmi törvények parancsolatait, hanem azon, hogy a mindennapi élet parányi eshetőségeivel szemben egyezik-e véleményük, ízlésük, vagy sem.

- Csakhogy az udvarlás ragyogó időszakában kinek jut eszébe az ilyesmit latolgatni?

Ime, a betegességig tépelődő Tary Erna se vette észre, mikor a mai nap folyamán az a nagy ellentét, amely az ő és vőlegénye természetében rejtett, egy percre fölszínre tévedt... Igaz, hogy csak egy percre és annyira lényegtelen formában, hogy korholta volna önmagát, ha csak gondolatra is méltatja a megnyilatkozását.

Mert ugyan mi történt? Mindössze csak az, hogy mikor a kertben jártak: Erna büszkén mutogatta vőlegényének az ő (saját kezével ápolt) szebbnél-szebb rózsáit, a fiatalember tréfás szörnyűködéssel figyelmeztette a virágok lehullt szirmaira, a melyek minden tő körül tarka koszorút formálva piroslottak, fehérlettek a zöld pázsiton:

- Ha én magának volnék, az ilyen rendetlenséget nem tűrném! - mondta nyomatékosan.

Erna meglepetve nézett rá: - Miért ne? Hiszen szép, - felelt meggyőződéssel.

- Szép!!... Szép! - méltatlankodott a fiatalember. - Hogy volna szép a rendetlenség?

- Tudom, hogy ez az elfogadott szabály, - válaszolta Erna. - De én mindig harcban vagyok ellene, mert azt tartom, hogy ami szép, azt sohasem volna szabad megsemmisíteni.

Lássa, - folytatta élénken, - én például mindig kétségbe vagyok esve, mikor a lehullt faleveleket rögtön eltávolítják a kert utairól. Mire jó az? hiszen oly gyönyörű annak a színe, a suhogása!

- Na már kérem! - szörnyűködött Csongrády, aki nem bírta összeegyeztetni a Tary-háznál tapasztalt példás rendet ezzel a „szecessziós” beszéddel (mint ahogy e kijelentést titkon elnevezte). De a szép leány félig nevetve, félig áhítattal folytatta:

- Ugyan mondja, soha, igazán sohase gondolt maga arra, hogy az a ragyogó falevél is a hímes-színes virágszirom. - Erna pillanatra elnémult, majd egy La France illatos, rózsaszín leveleit vőlegénye arcába dobta. - Hogy ez a virágszirom - ismételte föl kacagva - a legeslegszebb szőnyeg, amit a nagy Pán lábunk elé terít?!...

Csongrády pedig erre csak azt felelte, hogy: - Már kérem, ha nekem szőnyeg kell, megveszem magam és oda teszem, ahová illik: a szobába. De a kertbe? Oda már csak az olló, a gereblye, meg a seprő való, akármit gondol is Pán, vagy hogy hívják azt a maga szőnyeg-csaló ismerősét.

És mindezt csaknem hahotázva mondta, bár magában szomorúan beismerte, hogy nem fogja tovább halasztani a Pallas-lexikon megvételét, mert ez a „szörnyen okos leány” még szégyenben találja hagyni az ilyes, sohasem hallott nevek emlegetésével.

Erna mindebből természetesen csak azt látta, hogy vőlegénye egy újabb virágzapor ellen akként védekezett, hogy kacsóit foglyul ejtette és addig csókolta; amíg Erna meg nem ígérte, hogy: „igazán, soh'se teszem többet!”...

Ennyi volt az egész, látszólag olyan semmiség, hogy a következő perc még az emléket is elmosta. És mégis, ime e pár röpké szóban először mérte össze fegyverét a filiszter Csongrády gondolkozása a leány művészeletével.

De egyik sem vette akkor észre, hogy mi történt. Csak most, mióta Erna a „boldogság” szót leírta, jutott eszébe egyenként minden, ami a nap folyamán elméjét foglalkoztatta, szívét megdobogtatta és egyúttal azt a parányi csalódást is, ime most újra érzi, - mintha egy keserű csepp esett volna a szíve kellő közepére! - Mi lenne, ha idegenek maradnának egymáshoz? Vagy ami még iszonyúbb: ma idegenek, holnap már ellenségek?... Fölriad erre a nem várt érzésre és jegygyűrűjét idegesen visszatéve bal keze negyedik ujjára, - amelyről azt mondják, hogy a szívvel legegyszerűbben van összekötve - a még alig száradt írásra hajolt:

- Boldogság?!... - suttogetta. - Boldogság?!... De hát volt valaki valaha boldog ezen a világon?

Fölállott a helyéről: - Hát ti voltatok valaha boldogak? - kérdezte és kis ezüstitálcájáról levéve az ernyőt, hirtelen odatartotta a falon sűrűn egymás mellé állított arcképekhez...

A fénysugár egyszerre végigsiklott a kereteken és amint a világosság egyiket vagy másikat erősebben érte, mintha itt is, ott is sugárzó, lángoló hosszú felkiáltójelek váltak volna ki a fakult aranyból.

- Ez a felelet?... - kérdezte Erna közelebb lépve. - Vajjon mit jelenthet?... Ez gyerekség. Mire nekem spiritisztákhoz illő kérdéseket tenni, válaszokat várni, mikor úgyszólván tudom minden egyes kép eredetijének a történetét?!

Tary Erna most már sorra lép képtől képhez és ideges sóvárgással próbálja arról a sok mosolygó leánycsoporthoz leolvasni a feleletet nagy kérdésére.

- Mert hiszen ti is ott kerestétek a boldogságot, kizárólag csak ott, a házasság révén, éppen mint anyám, vagy néném, vagy úgy látszik: jó magam?... Ti is egyedül csak ahhoz a célhoz igyekeztetek. Ugy-e?... Azért csepegtetek belétek jó ízlést, hogy tudjátok magatokat díszíteni - az ő meghódítására. Azért óvtak még a szellőtől is, hogy szépek maradjatok - neki. Azért válogatták meg olvasmányaitokat, barátnőiteket, hogy kellő tudatlanságban maradjatok - az ő mulatságára...

Éppen, de éppen így, mint ahogy engem neveltek, mint ahogy én cselekedtem. Igen kicsi gyermekkorom óta minden gondolatomat, minden vágyakozásomat aszerint vezették, aszerint szították, hogy kizárólag attól az ismeretlen Ő-től várjak minden szerencsét, ami e földön érhet. Titeket is így neveltek. És vajjon jól tették-e?

Erna fejét kissé oldalt hajtva, összehúzott szempillák alól nézett egy régi, tizenhetedik századbeli képre. Egy darázsvékonyágú, összefűzött, hosszú, hegyes, fölfelé görbülő ujjai között virágot tartó, fiatal leányt ábrázolt az.

- Tary Zsuzsánna!... - suttogta Erna, s feléje bólintott, mintha régi ismerőst üdvözlne. - Rólad azt mondják, hogy már tizenöt éves korodban feleségül mentél Hortovay Déneshez. Huszonnyolc falut és tíz szekérenyi „arany és ezüst marhát” vittél neki hozományképpen. Szép is voltál nagyon és jámbor, istenfélő. Mégis alig nyolc évi házasság után, a te szerelmedes hitetársad, egyszerűen eljárt téged - kockán... És te Tary Benigna, - fordult egy másik képhez, - tudad-e te, hogy mi a boldogság? Hej, pedig te hamar hajlottál a hitegetésre. A hagyomány szerint, ezen az ablakon át szöktél meg a daliás Györömpéy Lászlóval, mert inkább választottad a szégyent, azért, akit szerettél, semhogy szíved ellenére Brunóczy gróf felesége lettél volna. Mennyit sírhattál, amikor atyád mindezért kitagadott, de még többet, amikor újra kibékült veled. Mert úgy tudom, az puhította meg az öreget, hogy esküvő után hat hónapra halva hozták haza az uradat. Megölték az erdőn, - ahol a szép erdész leányát csábította...

Erna össze-vissza borzadva folytatta különös szemléjét. De most már nem hagyta abba, mert szeszélyes izgatottságában be akarta bizonyítani, hogy tudja a történetüket. És tudta mind, sorra nézte valamennyit.

- Ennek az asszonynak, híres goromba volt a férje. - igaz, ő se maradt adósa a szitkozódással. Milyen pokol lehetett az életük. - Erna undorral fordult el a kis elfakult daguerotíptől. Majd egy XVIII-ik századbeli pasztellre nézve:

- Ohó! Tary Judith, kedves ösnéném, - szólította meg gúnyos mosollyal. - Te már csak tudhatod, hogy mi a boldogság, hisz négy férjed volt egymásután... Vagy éppen ez bizonyítja, hogy mennyire hiába kerestéd?...

Erna fáradtan vont vállat.

- Egyik se!... egyik se, - mondogatta, mialatt lámpáját újra az íróasztalra tette. Aztán ő is visszaült előbbi helyére.

És legott, mintha a sorra kért képek szellemei is eltűntek volna a szobából, mert lám, az ódsisan fehérre meszelt falon most már csak megannyi fekete folt sötétlett a visszafakult, majdnem láthatatlanná vált keretekben.

De a szép leány gondolatai még most is ott kalandoztak a múltban, azoknál az asszonyoknál, akik mindannyian jóhiszeműleg, teljes bizalommal léptek oltár felé, de akik mégis - az ígért üdvösség helyett - csupán a boldogtalanságnak Golgotháját lelték a házasesetben.

De ők legalább előzetes tépelődés nélkül tették meg azt a lépést, - ötlött Erna eszébe, kellemtelen józansággal. Mert hiszen a férjhezmenetelen kívül nem volt létjogosultságuk.

Ezért, ha a leányt férjhez adták, hát szépen belenyugodott sorsába! Mert meg volt győződve arról, hogy nagyobb szegénységben maradni, mint a legdurvább férjtől bármi megaláztatást és aljasságot is eltűrni. De ma? - De én? - Képes volnék erre? - Soha! - kiáltott szenvedélyesen. - Soha. - Hanem aztán elnevette magát. - Ugyan babám! micsoda fölösleges kedélyhullámlásokot engedsz meg magadnak? Hát van annak értelme? - korholta önmagát. - Mintha amellet a jó, becsületes Csongrády Béla mellett az ilyesmiről szó lehetne?

...Erna mintegy bocsánatot kérve hajtotta arcát balkezére, amelyen jegygyűrűje csillogott. De mikor újra fölegyenesedett, ezzel a mozdulattal valahogy a lámpavilág és a gyűrűben lévő gyémánt között fénytörést idézett elő, amely legott, mintegy hirtelen szárnyra kelt szentjánosbogár röplött végig a szobán. Erna szórakozott érdeklődéssel nézett a játszi fény után, majd a kezét csöndesen ide-oda hajlítva, irányítani kezdte a parányi fénysugarat.

- Lám, most éppen Erzsi néninek a kedves szöke fejét érinti, - jegyezte meg mosolyogva és gyöngéden vezetve a sugarat, mintegy megsimogatta vele azt a kis ósdi képet, amelyen egy feltűnően jószágos arcú fiatal nő volt megöröklítve.

- És éppen téged nem kérdeztelek, kedves jó keresztanyám! - mondta Erna önváddal a hangjában. - De mit is mondhatnál, mit is tudhatnál te a boldogságról?... Te, akinek az egész élete nem volt egyéb hosszú-hosszú mártíromságnál! Hányszor hallottam kis gyermekkoromban, amikor a mama egy-egy látogatóba jövő nénivel megbeszélte, hogy milyen iszonyú a te sorsod, évek óta tengődő beteg férjed mellett!... Erna újra összeborzadt. Milyen rémes dolgokra gondol ma este. Jó, hogy anyja már régen lenyugodott s nem is álmodja, hogy menyasszony-leánya hogyan tépelődik.

- És mégis!... - suttogta Erna, aki a Tary Erzsébet képét maga elé állította az íróasztalra s most hosszasan, szeretettel nézett azokra a szürkés-kék szemekre, amelyek annyi életvidámsággal nevettek vissza a szemlélőre. - És mégis!..., nem te voltál-e mindannyi között a legboldogabb? Te, aki férjedet annyira szeretted, hogy - miként magad mondtad - ha százszor választhatnál volna is sorsot, mindannyiszor csak újra azt az egyet választottad volna, amely megengedte, hogy azzal, akit oly nagyon szeretted, megoszthassad a szerencsétlenséget!...

- Igen! Mindannyi között csakis te voltál boldog! - kiáltott Erna szenvedélyesen. - És aki nem szeret annyira, mint te, mit cselekedjék? - vetette fel a kérdést lelke legmélyéből. - De legott csaknem önkénytelenül felelt is önmagának:

- Az ne menjen férjhez! Az ne keresse a boldogságot ott, ahol nem adhatja, hanem érje be azzal, ha egyedül, senkit se kötve életéhez, tisztességes munka árán módot talál a boldogulásra.

- Nektek, szegény nénék, meg sem volt adva ez a lehetőség - fordult a falon sötétlő képekhez, félíg sírva, félíg évődve. - De nekem már igen és élni fogok vele!

- Ezért kérlek, ne tagadjatok meg, amiért letérek arról az útról, amelyet előttem szélesre taposatok, - mert valljátok be, csakis a boldogság csődjéhez vezet az!... Kivéve a tied, édes Erzsi néni, de az úgyis el van előttem zárva, mert fájdalom, nem tudok úgy szeretni, mint te!... - vetette közbe, a kis arcképet áhítattal emelve ajakához. - És bár valószínű, hogy az én utam még tövisesebb lesz, de azért kipróbálom. Hátha mégis lelek valamit a végén, ami kárpótol a fáradságáért, - teszem: az önbecsülést?! - mivel érzelmeket sohase hazudtam?!...

Tary Erna most már egészen nyugodtan, mert megmásíthatatlan elhatározással, húzta le jegygyűrűjét ujjáról, majd szépen, vigyázva, szerető gonddal helyezte el azt a parányi vörös bársonydobozba.

És így történt, hogy másnap délben Csongrády Béla címére egy kicsiny, de értékes postaküldemény érkezett, - a szép Tary Erna pedig néhány héttel később, egész egyszerűen, egészen szürkén, beíratkozott a bonni egyetemre orvostanhallgatónak.

A másé.

A kis tengelic-mamának sehogy se tetszett a dolog. Mire való ez a sok jövés-menés? Igazán nem is illik az emberektől, holmi izgatott ajtócsapkodással rémíteni a költéssel elfoglalt becsületes kis madarakat.

Végre is, kinek mi köze ahhoz, hogy Pálhegyi Gáborék vendéget várnak. Lám, ma reggel is, amikor Pálhegyiné hangos dalolással egy csörgősipkás, cintányéros pojacát ültetett, éppen a fészekrejtő cseresznyefa alá, igazán csakis a legmesszebbmenő kötelességtudás tartotta vissza tengelicéket a csúfos megfutástól. Így is majd hogy nem tönkrementek a gyönyörű kis lilamustrás, halványzöld tojások, mert olyan erősen dobogott felettük tengelic-mamának a szívecskéje...

És mindez miért? Mert Pálhegyi Árpád, a konzul, egy hét előtt visszaérkezett Amerikából és sok gyermekéből egyet ma idehoz Gáborékhoz. Különösek is az emberek. Milyen nagy dolgot csinálnak abból, hogy van-e gyerek a háznál vagy nincs.

Tengelic-mama hajlandó nagyon megvetőleg gondolni reájok, hiszen ő, amióta csak kinőtt a szárnya, minden esztendőben öt-hat csupa dal, csupa ragyogás csemetét nevelt már föl és semmi se zárja ki azt a föltevést, hogy még ezután is néhány tucat életvidor tengelic-úrfit és tengelickisasszonyt fog ebbe a szép napsugaras világba röptetni.

- Hanem Pálhegyinét azért mégse nevetem ki, - csicssergi oda párjának, - mert mindig olyan jó volt hozzánk. Lám, csak tegnap is, mialatt te egy katicabogár után vadásztál, ő egy nagy napraforgótányérra válogatott jó fűmagot hintett és ideerősítette a mellettem levő ágra, hogy könnyen elérhessem... Az ilyen jó asszony - tette hozzá kegyesen - igazán megérdemelné, hogy ő is éppen, de éppen olyan gyönyörű, finom lila és zöldmustrás tojásokon ülhessen, mint jó magam. Nemde?

- Az már igaz, - bizonykodott a férj, mire aztán egész közel bújtak egymáshoz és hosszan kinyújtott nyakkal, fénylő fekete szemekkel figyeltek a Pálhegyi-házban történendőkre.

Mert furcsa világ volt ott! A különben csendes, tiszta nyaralót most csoszogó léptek zaja, elhullatott szalmacsomók, légáramtól fölkapott csepűkeringések tették ijesztővé.

A cselédek izgatottan jártak-keltek. Mindenkinek volt a kezében valami ismeretlen szörnyeteg. Így például az egyik egy szántalphez merevitett lovat helyezett a nyitott ablak elé és az ott nagy recsegéssel még sokáig himbálódzott előre-hátra, mintha kísérleteket tenne a szabaddulásra, de aztán valószínűleg beláthatta, hogy az lehetetlen, mert megnyugodott. De ezzel nem lett ám vége a rémlátásnak, mert ime egyszerre csak maga Pálhegyiné jött az ablakhoz és uram segíts! egy hosszú rúdfélével célba vette a fa alá állított pojacát... és egy csettenés, egy zuhanás... s a cintányérok nagy lármával csapódtak össze...

- Eltaláltam! - ujjongott Pálhegyiné. - Képzelem, hogy fog Andorka ennek a gyönyörű gumipuskának örülni.

- Puska! hallod ezt, puska! - pihegte a tengelic-mama összeborzadva, - ha mindjárt gummiból van is, mégis félelmetes, úgy-e?...

Pálhegyi azonban nem lehetett ezen a nézetén, mert most már ő vette a kezébe a puskát.

- Meghiszem azt, hogy jó napja lesz ma az úrfinak, - nevetett. - De legyen is, azt akarom, hogy egész életében boldogan emlékezzék arra a percre, amikor átlépte házunk küszöbét...

- Adjá Isten, - hagyta rá a felesége és a közös kívánságot egy őszinte meleg csókkal pecsételték meg.

- Most pedig megyek az állomásra, - jelentette ki Pálhegyi. - Igaz, hogy csak másfélóra múlva jő meg a vonat, de hát az idő remélem hamarabb fog telni, ha nem a karosszékbe ülve lesem az elmúlását.

- Helyes, de előbb nézz körül. Ugy-e jól van elrendezve minden? - és Pálhegyiné büszkén vezette férjét a szobákon végig, ahol most minden zig-zugból valamelyes játék, meglepetés kandikált elő.

- Remek! Kitűnő! - helyeselte a férj, - de most pá! Szaladok, - hanem az ajtóból még egyszer visszatért. - Édes aranyom, még egyszer kérdelek, most mondd meg, mielőtt nem késő: igazán el vagy határozva arra, hogy Andorkát örökbe fogadjuk?

Pálhegyiné egy pillanatra bánatos megadással nézett a férjére, de aztán annál boldogabban felelt:

- Persze, hogy az vagyok. Csak egyre kérlek, drágaságom, arra, hogy ne említsd Árpádnak szándékunkat, csak majd mikor itt leszünk mindannyian együtt. Majd úgy ebéd után. Jó?

- Hogyne, hogyne! Minden úgy jó, ahogy az én aranyos kis feleségem jónak látja, - kiáltja Pálhegyi meggyőződéssel, aztán elsiet.

- Mennyire értem!... De hogy is nem jutott hamarabb eszünkbe, azt a fiút ide hozatni, - néz utána az asszony. - Hja, eddig... Én Istenem, milyen nehéz is hitelt adni a jóslásoknak. És újra hallani vélte a komoly professzorok, híres nagy tudósok szakvéleményeit... Persze, persze. Ha tizennégy év óta nem jött a baba, el kell hinnünk, hogy nekik van igazuk... - suttogta szomorúan sóhajtva. Aztán figyelni kezd. - Vajjon nem az érkező vonat zakatolását hallom-e? Oh dehogya. Csakis a nagy lábas óra készülődik a delet elütni.

Körülötte nincs is más zaj semmi. De hát mi is lenne? A Pálhegyiék háztája különben is arról híres, hogy ott sohase hallszik hangos szó, legfeljebb egy-egy jóízű kacagás, vagy valamely cselédleány meggyőződéssel „fújt” szomorú nótája. Mert azt sohse tiltják. Ellenben Pálhegyiné minden gáncsot, zsörtölődést, civódást bűnös hajlamnak minősít a cselédségénél és ismétlődés esetén az illetők kénytelenek más helyről gondoskodni.

- Mert minálunk fő a rend és békesség, - szokta mondani Köcsög Liszka, a vén gazdasszony, épp annyi meggyőződéssel, mint dicsekvéssel.

- Békesség? - mondja most Pálhegyiné is, amint végigmegy szép otthonán, - hát az hála Istennek, mindig volt is, van is és reménylem, lesz is minálunk. Hanem rend? Abból túl sok is van ebben a házban. Most legalább úgy érzem, hogy nagyon jól fog nekem esni, ha Andorka itt is, ott is megbontogatja a merevségét.

És tény, hogy az egész Pálhegyi-ház olyan, mint egy jól berendezett nagyúri pakktáska. Sőt talán ez az aprólékosságig menő rend még rideggé is tenné, ha az Anna virágszeretete el nem hárítaná a csúf veszedelmet. Így azonban úgy néz ki az egész lakás, mintha valami jó tündér járt volna ott, akinek apró lába nyomán szeszélyes fodrozatú, édesen illatozó bokrocskák, cserjék sarjadtak volna, mindenik fényesre csiszolt asztalon, szekrényen.

- Jönnek, jönnek! - kiáltja valaki a padlásablak tájékaról. Erre aztán nagy mozgás, szaladgálás támad az egész udvaron. Még a tengelicpár is, a cseresznyefán, fokozott kíváncsisággal nézeget a kapu felé, amelyen most egy bérkocsi fordul be, útipodgyászszal és poros utasokkal.

- Andorka, édes, édes kis Andorkám! - ujong Pálhegyiné és egy hét-nyolc éves fiút szinte kiragad a bőrdöngök közül, hogy mielőbb ölelgesse, csókolja...

- Valahogy nekem nem tetszik a dolog, - határozza el tengelic-uram, fejét hol jobbra, hol balra hajtogatva. - Nem láttad? - Az a fiú szörnyen unta a nénikéje becézgetését, a csókokat ugyancsak sietett kezefejével letörölgetni és mire másodszor karjába vehette volna, már ott himbálódzott a bejárati ajtó lugasában.

- Bizony-bizony - aggódott tengelic-anya - ebből baj lehet. Reményilem, nem fog soká itt maradni. Egyet tudok: vagy ő, vagy mink! - jelenti ki a mama igen harciasan.

Ez alatt pedig odabenn, a máskor oly csendes házban, nagy nevetés, hangos kiabálás hallatszott. Pálhegyi Andorka ekkorára már birtokába vett minden neki szánt és neki nem szánt játékot, disztárgyat, virágot és porcellánt, amit kezeügyébe talált. Egy-két csörömpölés és utána következő rémült sikoltás jelezte, hogy némileg túl is ment a „család kedvencének” megengedett határokon.

Pálhegyi Árpád alig győzte a bocsánatkérést.

- Pedig higyjétek el, - magyarázta - Andorka a világ legszófogadóbb gyermeke volt Amerikában. Azonban a hajón, megvallom, egy kicsit elromlott.

- Szegény aranyom! biztosan beteg volt azon a csúnya, csúnya hajón, - aggódott Pálhegyiné.

- Dehogy. Mi voltunk a betegek - vallotta a konzul - és így a gyermekek teljesen felügyelet nélkül csatangoltak a fedélzeten.

- Tudja Anna néni, legalább tíz embernek löktem a kalapját a tengerbe! - dicsekedett Andorka a hintáló tetejéről.

- De az Istenért! - kiáltott Pálhegyiné, félig nevetve, félig szörnyűködve, - hátha meghült valamelyik.

- Azt nem tudom, de egy vén bácsi roppant furcsa volt, mert mindig azt jajgatta, hogy „nincs másik, nincs másik!” Nagyszerűen mulattam!..

Pálhegyi Árpád jónak látta fiát hallgatásra inteni. Az a meleg fogadtatás, az a tenger ajándék olyas gondolatokat sugallt néki, amelyek igen jól estek hét gyermekkel megáldott apai szívének. Ezért cseppet se vágyott arra, hogy csemetéje „elrontsa a saját dolgát.” És mintha a két család reménye valahogy megérezné apja kívánságát, egy darabig feltűnő csend volt a másik szobában. Hanem egyszer csak átkiáltott:

- Anna néni! Tessék csak jönni, mutatok valamit - és Pálhegyiné tágra nyíló szemei előtt egész sor virág állt, egytől-egyig gyökerével fölfelé ültetve a cserepekben.

- Szerencsétlen! Mit tettél? - förmedt rá Árpád úr, aki sógornője fölajdulására rohant a szobába.

- De ha nekem ez így jobban tetszik! - dacoskodott Andorka, éles sivítással védve füleit az apai hüvelyk- és mutatóujjak ellenében.

- Mars ki a házból! Látni se akarlak! - kiabált a felbőszült konzul, aki csodálatosképpen maga kapott fülzúgást a fia helyett, de azért a másik percben már mosolyogva fordult unokafivéréhez:

- Higyjétek el, Andorka a legjobb gyermek a világon, csak persze a sok játék, a szokatlan környezet, kissé csintalanná tette, de ez elmúlik.

- Természetesen! - felelt Pálhegyiné és átment a másik szobába. Önkénytelen körülnézett: volt is mit látni! Ime, ott állt a hinta ló, egyik fülétől megfosztva; ott a vasút is, de felhúzó szerkezetének rugói a Szent Chrizosztóm kínzását juttatták a szemlélő eszébe. Hát a gumipuskával mit csinált? - tűnődött és kihajolt az ablakon, hogy a célzáblát tartó pojacát keresse.

De ami akkor szemei elé tárult, elfeledtette vele a sok megkínzott, eltorzított játékot, tönkretett virágot, sőt az összezúzott régi velencei tükröt is, mert most egy kizárólag neki nagyon kedves, de jelenleg óriás veszélyben lévő valamire figyelt...

- Andorka! megtiltom! - kiáltotta teljes erejéből. - De már késő volt...

A gumipuskából jól célzott lövés csettent el és a tengeliczfészekből öt kis lilamustrás halványzöld tojás roncsai potyogtak nagy sárga könyek alakjában az alantabb álló ágakra s a földre.

- Eltaláltam! - ujongott Andorka! - Anna néni, hallja, hogy jajgat a madárpapa, meg a madármama?...

- Hallom! - visszhangozta Pálhegyiné, mindkét kezét a fülére téve, de azért a kétségbeesett madárcsipogást mégis csak hallotta.

- Mindhiába, - mondta aztán inkább csak magának, talán nem is jött az a szíve mélyéről, de ott annál szomorúbb visszhangra talált. - Mindhiába. Ezt már mi, se Gábor, se én nem tudnók megszokni!...

És amikor később, úgy estefelé Pálhegyi Árpád és fia kocsija kihajtott az udvarból, hogy az utasokat az induló vonathoz vigye, Pálhegyi Gáborné kétségbeesett zokogással borult a cseresznyefa alatti lócára...

- Nem lehet! - nem lehet! - ismételte fuldokolva.

- Mi nem lehet? - kérdezte férje, aki észrevétlen melléje húzódott, s most magához ölelte, - ha akarod, még van idő, visszahívhatom őket.

- De hiszen éppen az fáj, hogy nem bírom megtenni, mert beláttam, mihent szidnám, pedig muszáj volna szegénykét helyre nevelni, de mihent szidnám, mindig érezném, hogy csak a másé...

Pálhegyi Gábor még jobban magához ölelte a zokogó asszonyt.

- Ugyan édes, hát ne is gondolj többet az egészre, hiszen olyan boldogok voltunk eddig is mi ketten, ugy-e?

- Aztán meg... aztán meg... nem is hiszek én minden doktornak...

Fent pedig a cseresznyefa legtetetjében egy kis tengelic-férj épp akkor azt súgta a tengelic-feleségnek:

- Ne sirj asszony! Holnap neki állunk és olyan szép kis új fészket rakunk, de egy olyan, szép kis új fészket...

Az elősdiék.

- Ez utolsó szavad? - kérdezte az öreg Maklár István. - Nem teszed meg a kedvemért, hogy még egy évig jegybe járj azzal a leánnyal?

- Nagyon sajnálom apám, - felelt Andor határozottan, - de nem látom be, mire volna ez? - Jolánt szeretem - szülei ide adják, - van, amiből eltartsam... hát mire várjak?

- Hogy jobban megösmérd.

- Két hónap óta nap-nap mellett látom.

- És úgy véled: ösmersed?

- Természetesen. Miért ne ösmerném?

- Mert se nevelése, se köre nem olyan, mint a tied, tehát egészen, egészen másnak kell lennie, mint mi.

- Más mint én? - lehet - mert: külömb.

- Az még megvállik! - Egyelőre mit tudsz róla! Hogy nagyon szép... és talán, hogy eszes is!... hát a szíve milyen?

- Bizonyosság kell, - szolgállok azzal is: imádja a szüleit.

- Mondta?

- Nem. De minden cselekedetéből látom; csak tegnap is, - egy csekélységet adtam neki, - egy egyszerű kis karperecet, - és ő rögtön, ahelyett, hogy feltette volna, - könnyes szemmel nézett reám, és azt mondta: „szegény mama! mai napig is szebb az az édes karja, mint az enyém, de neki sohasem volt egy fekete zománcos ezüst karperecnél értékesebb ékszere!”...

- És te természetesen még aznap siettél a mamát is megajándékozni valami csillogó drágasággal, nemde?...

Andor önkéntelenül elfordította tekintetét, hogy ne lássa az apja gúnyos mosolygását, s aztán nagyon kelletlenül bólintott igent; - Maklár azonban inkább saját magát mondta:

- A gyermek és szülő közötti viszony sok esetben egyszerűen érdekszövetség. Ezt érzélgős emberek nem szeretik beösmerni, de azért mégis így van.

- Végre is édes atyám, én azért vagyok itt, hogy elhatározását megtudjam, - kiáltá Andor alig fékezett haraggal. - Lesz-e szerencsénk az esküvőn tisztelhetni, vagy sem?

- Nem, fiam - felelt az öreg ünnepélyesen. - Egy Maklár még csak megélhet azzal a gondolattal, hogy egyetlen fia polgárleányt vesz feleségül.

- Élesdyék nemesek, - vetette közbe Andor.

- Az igazi nemességet nem a kutyabőr adja meg, hanem a tradíciók. Már pedig sohasem hallottam, hogy annak a családnak történelmi múltja lett volna.

- A mienknek van! Első nagy ősünk még Nagy Lajos alatt követett el hazaárulást - kiáltá Andor kárörömmel.

Maklár István mélyen elvörösödött és most már ő is ingerülten felelte:

- Az akkor volt. És akármi volt is az ősünk, de volt, - és úr volt, - és azóta minden leszármazottja. S mert úr volt és gazdag, tanulhatott, művelhette eszét, lelkét, nem úgy, mint valami bocskoros rendből kiemelkedett végrehajtó frekvencia.

- Tévedni tetszik - vágott szavába Andor fagyosan. - Menyasszonyom családjában nem tudok végrehajtott egyetlen egyet sem.

- Lehet, hogy más a polgári foglalkozásuk, de gondolkozásuk színvonala nem magasabb. - Erre fogadok!

- Ha édes apám megösméri Jolánt, be fogja látni, hogy lehet egyszerű sorsban is úgy felnőni, hogy igazi nemes lélekkel bírjon az illető.

- Adja Isten. - És mit csinál az öreg Élesdy az egész istenadta nap?

- Nem tudom... Azt hiszem, reggel hivatalba jár...

- Délután pedig: megmondom én neked, hogy mit csinál: a kávéházba megy lapokat olvasni, aztán krajcáros kalabriázt játszani törzsasztalánál? Igaz-é? És aztán. Ha politizál, nemde? szidja az urat? Csupa irigységből: mert magasabb rangban van, mint ő, nemkülönben a népet, mert nincs hatalmában zsarnokoskodni felette... Nos, nem így van?... Kérlek, ne pirulj!... Hiszen azért lehet leendő apósod nagyon jó, becsületes ember, - óh meg vagyok győződve, hogy az, csak hogy; más, mint mi... És a mama? Akarod, hogy a mamát lefessem? Egy kis tömzsi asszonyság, - hétköznapiak igen egyszerű ruhában, de kivétel nélkül a fodrászművészetnek valóságos remekbe készült alkotásaival a feje tetején. A cselédeit folyton szidja, - és mindig fejhangról! - S ha egy nagynevű grófné véletlenül elkocsizik az ablaka előtt, már úgy emlegeti a szomszédnéknak, mintha legalább is együtt őrizte volna vele a falu libáit... Nos? eltaláltam?

Maklár Andor önkénytelenül elnevette magát, bár sokért nem adta volna, ha apja jellemzése nem közelíti meg a valót, de fájdalom, nagyon is megközelítette!... Hátha még hallaná az öreg Kricsi folytonos indiszkrét kérdezősködéseit! - gondolta magában, de hangosan azt mondta, hogy:

- Jolán szerencsére egészen kivált környezetéből!...

- Lelkemből kívánom, - felelt az öreg úr, mialatt aggódva nézett fiára. -

- Milyen sápadt vagy. Ismét meghűltél?

- Igen; egy kicsit köhögök, de ez nem baj, - válaszolt Andor könnyedén, aztán távozott.

- Mennyivel ridegebben köszönt, mint máskor, - gondolta Maklár szomorún. - Persze, persze! Az az idegen leány már is közénk állt, hogy elválasszon... Csak legalább jól választott volna... de ki tudja?... Vajjon fogja-e gondját viselni, úgy mint mi mindnyájan?... És lelki szemei előtt elhalt feleségének képe jelent meg, - azé a szenté, akinek az egész élete folytonos remegésből állt ki. Hat gyermek közül kettő előzte meg sírjában, aztán ő ment el, váratlan, hirtelen. Pedig oly nagy szükség lett volna reá az élők között!

Ime ez a fiú, mily gyöngé, mily sápadt. - Igaz, hogy az orvos tegnap is azt mondta, hogy enyhe éghajlat alatt sok-sok vigyázattal biztos gyógyulása. De most már ki tudja? Ki ösméri azt a fiatal leányt, aki pár hét előtt hálójába fogta? Lehet, hogy egy angyal, - de, lehet másként is!

Hanem, - akármiképp lesz is, most már késő a töprengés, mert ime, az utolsó Maklár holnap nem egy magához hasonló előkelő leányt, hanem egy városi kishivatalnok szépséges leányát: Élesdy Jolánt, fogja oltárhoz vezetni.

- Nem, nem fogok az esküvőre menni! - mondta az öreg úr és leányai alig merték a sok szép selymet, csipkét, amelyből az ünnepi öltözékeik készültek, még csak meg is említeni. De azért egy percre se szünetelt a munka a komorna-szobában. És a három nővér minden lépten ott rendelkezett, próbált, igazított a szorgoskodó varróleányok között. Mikor pedig minden ruha

készen volt, akkor közakarattal addig kérték, ostromolták az öreg urat, míg rideg elhatározását sikerült megingatni, s rábírták, hogy elmenjen az esküvőre.

- Miért sértenők meg azt a leányt előre! - mondogatták, - hiszen ki tudja, hátha egy tökély, egy gyöngy valóban?!... És ezt ugyanazzal a kételytel reménységgel állították, aminővel hajdan régen, nagyon régen, a Tündér-mesékről mondták, hogy hiszik.

És így történt, hogy az Élesdy Kristóf lakodalmas házát az öreg Maklár István és leányai is megtisztelték jelenlétükkel. De mikor már mindnyájan ott ültek a tortákkal díszes hosszú asztal mellett, akkor látszott csak meg, hogy milyen különfajták.

- Nézze már sógor! - súgta oda a vén Istóki Lázár, a rigmusok gyártásával megbízott nász-nagy, különben pedig várnagy a megyeházán, - nézze mán! hát nem úgy néznek ki ezek a hosszúképű, sápadt nagy urak itt közöttünk, mint valami túlfinomított francia fajkörte egy kosár Török-Bálint alma között?

És bár a megszólított - nemes Csécsy Péter napidíjas - ijedten kapta el a fejét, hogy meg se hallja az ilyen tiszteletlen beszédet, mégis volt ennek a megjegyzésnek némi jogosultsága, mert az egész Maklár nemzetség csupa nyurga, keskeny mellű, sápadt arcú emberekből állott. Igaz, hogy izzó fekete szemeik s mindég változó, de nagyon szellemes arcvonásaik igen erős benső életet árultak el; hanem ezt most senki sem figyelte.

Ők pedig minden igyekezetekkel azon voltak, hogy ha már eljöttek, akkor teljesen beleolvadjanak ebbe a zajos társaságba. De ez sehogy sem sikerült.

Valahogy, - a többi vendégek mindég kihagyták őket a tréfákból, olykor meg ép ellenkezőleg, túlságos hangos nevetéssel akarták figyelmüket ilyes irányba terelni.

És hiába próbált az öreg úr Élesdynével társalogni, az vagy ferdén felelt nagy zavarában, vagy metsző válaszokat hegyezett s tartott készenlétben, - aszerint amint egyensúlyt veszített a kedélye: a Maklár István nagyúri mivoltát, vagy az ő saját demokrata gögjét billentette felül.

Csak a menyasszony maradt ünnepélyes. Lehet: meg volt hatva, lehet boldog is volt, - de mindenesetre az egész lakoma folyamán úgy viselkedett, mintegy királyné-menyasszony. S mikor a szemközt lévő tükörbe gyakorta bele-bele nézett, mint ha saját képmásától kérdené: Ugy-e, ez illet meg? Ugy-e, aki ilyen szép, mint én, annak joga van ennyi szerencséhez?... Aztán, amikor néha vőlegényére mosolygott, milyen bájos volt! és én Istenem! milyen piros, piros szája volt a mosolygásra! -

Két hónap múlva, midőn hazakerültek a nászútról, legjobb ösmerősei is bámulva álltak meg az utcán.

- Mindig szép volt, de ennyire szépnek sohasem képzeltek! - mondogatták egymásnak az emberek, amint Jolán Párisból hozott gyönyörű öltözékeiben - mint egy remekül kifejlett csodavirág ingott a tavaszi napfényben. Egészséges arca még rózsásabb volt, idomai teltebbek, járása, nézése izgatóbb, mint leánykorában. Ellenben férje, sápadtabb, köhögősebb, mint valaha.

De Maklár Andor nem vette azt észre. Boldog volt, ha egy mosolyt kapott cserébe, azokért a napokért, hetekért, vagy évekért, amitől ez az asszony megfosztotta, - egész önkénytelenül. Csakhogy nemsokára, azokból a szép mosolyokból mindég ritkább és ritkábban jutott része.

- Asszonyi szeszély; - vigasztalta önmagát, és titkon remélte, hogy felesége nemsokára megoldja a nagy változás rejtélyét egy örömdetes hírrel.

Ezt azonban mindhiába várta. Ellenben, a szép Jolán egy idő óta mindig kisírt szemekkel tért vissza édes anyjától - és ha ilyenkor apósa, férje, vagy sógornői gyöngéd szóval faggatni kezdték, haragosan fordult el tőlük, s magára zárta szobája ajtaját.

- Vajjon mi lelheti? - töprengtek a jószívű sógornők s bár egyik sem mert volna hitet tenni arra, hogy Jolánt szereti, becsületes, családi érzéssel igyekeztek egyéni ellenszenvüket leküzdeni. - Csak Andort szeresse! csak őt tegye boldoggá, - mondogatták őszinte fohászként. Mert egyetlen fítestvérök valóságos szentségszámba ment ő náluk.

Ugy is voltak nevelve gyermekkoruk óta, azt csepegtették beléjük, hogy az nagyon mellékes, ha nekik akad-e szerencsájuk vagy se, - sőt! jobb ha nem, - mert így az ő birtokrészük is Andorra szállhat, - csak a névfentartó tündököljön gazdagságban, szerencsében. Csak ő legyen boldog! - Ezért, - az ő hármuk élete mentől szürkébb, mentől önfeláldozóbb, annál dicséretesebb. Ők tehát mindig ehhez tartották magukat. Nem is vágytak férjhez, nem is igen jártak emberek közé, hanem lassan-lassan benépesítették a kertjüket a legszebb virágokkal s könyvtárukat a legnagyobb szellemek remekeivel, aztán míg a külvilág elfeledte őket, ők egy új világot építettek fel maguknak, amelyben nincs csalódás, se irígység, de még az évek is olyan egyformán, csupa hasonló nyugodalmas, derűs napokból állnak, hogy alig-alig vették észre, amint egyik a másik után elsuhan felettük. S milyen békességben éltek egymás mellett mindannyian. Mindenkinek megvolt a maga kedvenc tudománya, időtöltése. Az öreg úr botanizált. Eszter műtörténelemmel, Teréz filozófiával foglalkozott, - Irma a legfiatalabb - szenvedélyes és nagyon ügyes rajzoló volt, végre Andor, a ház büszkesége, - már gyermekkorában nagy hajlamot mutatott a csillagászatra. Mivel pedig a Maklárty vagyon minden kedvtelést megengedett, így tehát ezek a boldog emberek könyveik és képeik között olyan megelégedett egyetértésben éltek, mintha valami jótékony szellem a bölcsesség követét helyezte volna házuk sarkába alapkö gyanánt.

De most, mióta Andor megházasodott, s közéjük hozta azt a viruló fiatal asszonyt, mintha egyszerre minden megváltozott volna! A nyugodalmas ház gyakran vált zajossá vendégek kacajától, - s a régi, zavartalan elmélkedések csendjét mintha folyton üldöznék, úgyannyira, hogy most már csak néha, lopvást, ideig-óráig lehetett azokat visszacsalogatni.

És ezért nagyon sokat szenvedtek a Maklárty leányok. De talán az öreg úr még többet, - mert bár sohasem beszéltek róla - folyton azon töprenkedett, hogy az Andor szervezete nem sinli-e meg, ha így nap-nap után bálba, estélyekre kénytelen járni szép feleségével.

- Egészen felhágy a tanulmányával, - mondta egyszer Irma, amint fivérét a kocsiba ülni látta. - Istenem! ha Andornak egy év előtt azt mondta volna valaki, hogy lóversenyekre fog járni! - De most már egész természetesnek találja ezt, - annyira a saját gondolkodásának a színvonálára vonta le az az asszony.

- Hagyd el! - válaszolt Eszter, - Jolán örül, ha szép ruháit mutogathatja, majd ha ráun, többet fog itthon ülni.

- De akkor sem fogunk Jolánnal egyetlen egy gondolatban sem megegyezni...

- Csak Andorral egyezzen.

- Andornak nemsokára már gondolatai sem lesznek! - vetette oda Teréz keserűen - hanem ha tudnám, hogy miért haragszik reánk a szép sógorasszony, esküszöm, hogy bármily áldozattal, de kiengesztelném.

- Hátha azért neheztel, mert mi a nagy szalonban fogadunk, míg neki csak a kis boudoirt adjuk át? - vélekedett Irma.

- Ah... De azt ujonnan huzattuk be a számára s milyen szép, szép rózsaszín selyemmel... Hanem talán az bántja... igen, én már tudom! - kiáltott Eszter, de aztán elhalványodva tette hozzá: hanem ez lehetetlen!

- Mi, micsoda? - sürgették nővérei.

- Nos hát, a mama ékszerei még itt vannak nálam... - vallotta Teréz és szemei megteltek könnyel.

- Hát muszáj mindent neki adni? - lázadt fel Eszter. Hanem erre a szóra, a véletlen úgy akarta, hogy mind a hárman egymásra néztek és ekkor Teréz, miután még egy kimondhatatlanul fájó pillantást vetett a szemközi nagy aranykeretes tükörbe, szomorúan felelt:

- Mire ez nekünk? - és a szemeit is behunyta, hogy ne is lássa annak a három elhervadt vén leánynak a képmását.

És másnap a szép Élesdi Jolán arra ébredt, hogy meghitt komornája egy ósdi zárral ellátott nehéz vasládát tett a lábai elé: - Jolán mohón kapott a nagy lomha kulcs után, de alig hogy a ládát kinyitotta, már nem az öröm tükröződött szemeiben, hanem a harag.

- Vajjon mi mindent láttak jónak ide nem adni?... - sugta fehér fogai között és ez a gondolat egész napra elrontotta kedvét.

Hanem azért este, az operában, örömmel vette tudomásul, hogy gyönyörű ékszereivel milyen általános feltűnést keltett.

- Nagy újságot tudok - mondta a férje - a mint a selyemmel kárpitozott címeres hintó nesztelen suhanással hazafelé röpítette őket - holnaptól kezdve a leányok, azok az angyali jóságok - az egész muzeum-kertre néző lakosztályt átengedik nekünk.

Jolán azonban csak annyit felelt erre: hogy „Ideje”, - és aztán némán nézett ki a szép tavaszi éjszakába.

- Jolán, te sírsz? - kérdezte férje aggódva, de nem kapott választ, azért tehát megvárta, míg ismét otthon ültek az asszony virággal, drága semmiségekkel tele rakott boudoirjában s itt kérőn, behízsgőn újra kérdezte tőle:

- Mi bajod édes?... Miért nem mondd, hogy mi bánt?...

- S ha megmondom?... Igérd, hogy megváltoztatod? - sietett Jolán közbevágni.

- Ha rajtam áll, igen, - felelte Andor meggondolatlanul.

- Oh hát, mert oly árván érzem magam - mama nélkül, - suttogta az asszony szép szőke fejét férje vállára hajtva.

- De édes angyalom! - kísérelte meg az érvelést szerelmes élete párja - nem láthatod-e szüleidet minden áldott napon? Hiszen egy városban lakunk.

- Igen, de mily különböző városrészben. Mi itt a mágnás negyedben, fénybe', kényelembe'... ők pedig!... kis szűk szobácskákbán, egy mezítlábos cseléd durvaságainak kiszolgálva... hát azt hiszi maga, hogy kőből van a szívem, hogy ezt mind nem érzem?...

- Hát mit tegyünk? - kérdezte Andor fáradtan. - Ide költöztessem a familiáját?

- Sérteget? - sikoltá a szép asszony és szinte szívgörcsöt kapott a zokogástól. Andor tehát belátta, hogy ez a kérdés komoly megfontolást igényel, s ezért másnap reggel az apjához fordult tanácsért.

Maklányt éppen fűvészkedve találta.

- Nos? Ismét perpatvar? - Kérdezte az öreg úr bevezetést se várva.

- Ismét, - felelt Andor szemlesütve.

- És?... mi kell ma?

- A szülők. - Kiáltá Andor tréfás kétségbeeséssel, mely igaz keserűségét lett volna hivatva palástolni.

És az öreg úr, miután egy pillanatra élesen, fürkészően nézett fiára:

- Ide kell őket telepíteni, - mondta azzal az ő kimért, tárgyilagos hangjával.

- De apám! ez lehetetlen! - kockáztatta meg Andor, csaknem szemrehányón.

- Értsük meg egymást! - válaszolt az öreg. - Az egész dologban csak egy hiba történt: az, hogy egy más fából faragott asszonyt hoztál közibénk, - ami azután jött és jön, - az már csak okozat, - és azt el kell viselnünk. Nézz ide - folytatta - mialatt elaggott remegő keze egy száradt virágot vett elő: - Tudod, mi ez?

- Ha jól emlékszem a nevére, ez egy „Melampyrum nemorózum.” - felelt Andor közönynyel.

- Igen, az. - És az öreg úr láthatólag megörült, hogy fia nem feledte el tanításait. - De van tudomásod ennek a növénynek az életfeltételeiről?

- Fogalmam sincs, de...

- Nem is bánod, ugy-e, ezt akartad mondani? Pedig kár! nagy kár! Mert sokszor egy bogár vagy egy kóró több megszívelni valót rejt magában, mint tiz kötet filozófia. Például épen ez a Melampyrum nemorózum. Nézd fiam, ugy-e milyen szép, emlékszel rá az erdőn, mikor a kék levelek között nyíló sárga virág olyan kedvesen, olyan tetszetősen bólogat ide-oda, ide-oda, hogy az ember nem állja meg, hogy le ne szakítson belőle egy bokrétára valót s haza ne vigye szobája diszéül. Nos barátom, ez a virág azért nem más, mint egy igen alkalmatlan élősdű növény, amely a maga emberségéből nem is tudna megélni. Ahhoz, hogy kifejlődjék, nem elég neki a jó föld, a napsugár, az erdők harmatja, hanem neki és családjá minden egyes tagjának - mert sohasem található egyes elszigetelt példányban - ezer apró rabló-indája van. Azzal aztán már kora tavasszal ráköti magát a hatalmába került nemesebb fajta növényekre és kizárólag azoknak életerejéből táplálkozik. Ez így van! - fejezte be az öreg úr heves előadását - és ezen a természeti törvényen mi, gyöngé emberek nem birunk változtatni.

Andor még egy árnyalattal sápadtabb lett, mint mikor a szobába lépett.

- S ha én most azt felelném, hogy igenis tudnánk változtatni, ha mindnyájan több erélylyel...

- Védekeznénk? - kérdezte az öreg úr szavába vágva, - tudod mit jelent az? Még több civódást, még több egyenetlenséget és végeredményben, mégis ők volnának a győztesek, - az ököljognál fogva. Nem, fiam! ez mindnyájunkat még hamarabb kimerítené, mintha így brahmin módjára - hagyjuk jönni, aminek jötte feltartóztatatlan... Az Isten keresztje mindenkinnek a vállán - tette hozzá olyan szent meggyőződéssel és keresztényi megadással, hogy Andor megszégyenülve hajolt azokra az elaggott kezekre.

- Bizony, ha szimbolumról van szó, - gondolta az öreg Maklár, távozó fia után nézve, - akkor bizonyos, hogy Élesdy Jolán nem a glóriát hozta a családba!...

És így történt, hogy azon a juniusi napon, amelyben a Maklár-család a főváros közelében lévő gyönyörű falusi otthonába érkezett nyaralni, a kastély erkélyén már az öreg Élesdy házaspár fogadta őket igen lelkes zsebkendő lobogtatások és éljen kiáltások kíséretével.

E naptól kezdve azonban, az egész háznépnek szokása, életmódja teljesen, pontról-pontra megváltozott.

Élesdy mama ugyanis, menten azon kezdte, hogy a házvezetés élére állott. Hiába védekezett Eszter, hogy az az ő tiszte, Élesdyné szerény szóval ugyan - (hiszen mindig azt hangsúlyozta, hogy hasznossá kívánja magát tenni, az áldott jó, vendégszerető háznál), de azért csaknem karhatalommal tulajdonította el magának a kamra-kulcsokat. - És alig egy hét múltával, már

nem hízelkedve, hanem nagyon is harcias jelzők kíséretével csörgette ezen hatalmi jelvényeket, míg Esztert - egyszerűen - kizárta birodalmából.

- Ugyan kérlek - mondta Irma fellázadt nővérének - hagyd szegényt! ha öröme telik benne! A végén, leányaért teszi. Valószínűleg azt képzei, hogy így kevesebb meg prédába.

- De folyton perel! - tört ki a legifjabb Maklár leányból - pedig én már olyan fáradt, fáradt, fáradt vagyok ettől az örökös panasztól, lármától, könnyektől!... legszívesebben magam is ott szeretnék feküdni szegény anyánk mellett...

- De Irma! mi jut eszedbe! Különb is, talán ezután Jolán se sír annyit, hiszen elérte, hogy imádott szüleit ide letelepítette - mondta Eszter és e percben maga is megrémült attól a rengeteg engesztelhetetlen gyűlölettől, mely szívében sógornője iránt felhalmozódott.

- Csak Andor legyen boldog! - szól közbe nyugtatólag Teréz, bár kezdte sejteni ő is, hogy ez többé lehetetlen.

- Hogy lehet ott boldogság, ahol nincs se béke, se nyugalom?! - lázongott Irma - és hogy egy ideig legalább emberi hangot se halljon, vette kalapját, napernőjét és lesietett a kertbe. De itt egy újabb meglepetés várt rá, mert ott állt az öreg Élesdy olyan öltönyben, mint egy jávai kávéültetvényes és már messziről kiabált rá. - Jöjjön csak kedves húgom, jöjjön!

- Nézze meg, mit csináltam! - melylyel majd minden további ceremóniát mellőzve, karját Irma karjába fűzte, legkevésbé se véve tudomásul annak tiltakozó húzódását. - Ugy-e, ez aztán szép szorgalom? - dicsekedett, egy rózsáültetvény elé állítva a még mindig szóvalan Maklár leányt. - Nézze! - és hogy szavainak több nyomatékot adjon, oda is rúgott egy nagy halom zöld galyhoz, levélhez, mely garmadában rakva hevert az útszélén.

- Szerencsétlen! mit csinált a rózsáimmal? - sikoltá Irma, egyszerre átértve a helyzetet s a virágkedvelők Niobe-érzésével lépett az egyik tőtől a másikhoz, csak azért, hogy mindeniknél új és újabb vandalizmusról győződjen meg.

Élesdy Kristóf azonban igen begyesen kihúzza magát, megvetéssel nézett a leányon végig.

- Először is mi jögon tetszik azt mondani, hogy „rózsáim” - kérdezte, a szó végét külön hangsúllyal - tudtommal ez a kert éppen úgy a leányomé...

- Hogyne, hogyne!... - hagyta rá Irma remegő szájszélekkel - oh szegény szép Marieé Henriette! - suttogta aztán, mintha egy kedves halotthoz beszélne és borzadva nézett hol az egyforma gömbalakra nyezett rózsákra, hol arra a rettenetes emberre, aki ilyes gyilkolást véghez mert vinni. - De kérem! - tört ki belőle - aki egész életében legfeljebb akácfát nyesegetett kugli formára, az ne kezdjen a rózsák nyirbálásához.

Élesdy gúnyos fölényel kapta hátra a fejét: és éppen valami nyomatékosat szándékozott visszafelelni, midőn a hátok megett az öreg kertész csoszogása hallatszott.

- Mondtam a nagyságos úrnak!... mondtam! - dünnyögte a vén szolga gyakori fejcsóválással. De Élesdy durván, gögösen rivallt rá:

- Fogd be szád, paraszt!... majd megtanítlak én, hogyan kell úrral szóba állani!... - és ezzel többé egy pillantásra se méltatva a sápadt Maklár leányt s a tátott szájjal bámuló öreg Pétert, rohanva ment a leányához panaszra.

- Jolán! - kiáltá - követelem, hogy apósoddal rögtön, de rögtön elcsapasd azt a hitvány szolgát, aki a te édes apáddal szembe merészelt kiállni.

- Húsz éve van a szolgálatunkban - mondta Andor és megfogta a felesége kezét, mintha vissza akarná a végzetes lépéstől tartani, de az szép szemeivel lábtól fejig végignézett rajta:

- Nem fogom túrni, hogy a szüleimet ennél a háznál gyalázzák! érti? - sziszegte és apósát legott magához kérte. Tudniillik Jolán már napok óta nem hagyta volt el lakosztályát, nem mintha beteg lett volna, de mert azt vélte észrevenni, hogy sógornői nem mindennap mentek hozzá - mint ahogy a fítestvér feleségéhez illenék - hódoló látogatásra, ő tehát tervbe vette, hogy ezután egyáltalán nem fog tudomást venni erről a gögös népségről - hacsak! - „be nem adták a derekukat”, mint ahogy ezt édes anyjával megbeszélte.

De különben is hajlott a képzelődésre és - különösen, amióta az orvos figyelmeztette, hogy férje nagyon gyöngye szervezetű - valóságos rögeszme lett nála, hogy hátha elbetegesedik ő is mellette. Attól a naptól kezdve aztán mindég ott volt a lázmérő az éjjeli szekrényen s addig sohasem kelt fel, míg meg nem győződött, hogy ma nincsen láza. És már sohasem volt, azért gyakran elhitette magával: - hogy lehetett volna! - és ilyenkor úgy bánt környezetével, mintha tényleg legalább is 39 fokos lenne!

Ma is éppen egy ilyen napja volt, nem csoda tehát, fel se kelt a chaise-long-ról, amidőn meghallotta a toló-szék közeledését; tudniillik az öreg Maklár már nem tudott a saját lábán járni, azért így volt felöltözve, mintha látogatóba menne és ezüst gombos botja végével gyöngéden kopogtatott az ajtón.

- Oh, csak tessék! - kiáltá Jolán minden betegség mellett nagyon kellemes, csengő hangon. - Bocsásson meg, édes apa, ha így pongyolában fogadom, de nézze... lássa, milyen forró a kezem... Andor kinevet, azt mondja, képzelődöm; pedig nem, igazán nem.

- Meg vagyok győződve, hogy neked van igazad, annál is inkább, mert odakünt 32 fok meleg van árnyékban - felelt az öreg úr végtelen komolysággal.

- Vajjon csúfolódik?- gondolta Jolán, de hangosan, lehető legkedvesebb mosolyával azt mondta:

- Tudja, miért hívtam?

- Sejttem. Salome az apostol fejét kéri, nemde?

- Igen... Megkapja?...

- Mért nem éri be Salome azokkal a szívekkel, amelyek önkényt apró, táncos lábai elé feküsznek? Miért kell neki ráadásul még egy fej is?

Jolán meghökkenve nézett apósára; megzavarodott az öreg? - kérdezte magában. - Még az csak hagyján, ha a vén Paku Péter elcsapatását „apostolfej”-nek nevezi, de micsoda szívekről beszél? Nem értem!

És Jolán igazán nem értette. Mert érti-e az egér, hogy mit cselekszik, mikor még csak nem is éhségből, de csupán csak fogacskáinak élesítése céljából mesés értékű okmányokat rágicsál foszlánnyá? Vagy érti-e az öreg Maklár kedvenc növénye, a „Melampyrum nemorózum” hogy miért kell neki más növények életét elszívni? Jolán se volt ezeknél se rosszabb, se öntudatosabb.

Egész életében kényeztették és bár igen egyszerű, piroskockás kanavász-pólyában ringatták az Élesdy Kristóf külvárosi kis lakásában, mégis az első fogalom, amit megértett, az volt, hogy: mert szép, joga van ahhoz, hogy a nap csak egyedül ő érette ragyogjon az égen! Később olyanformán volt meggyőződve, hogy ha a világegyetemet az egyik serpenyőbe tennék, a másikba Élesdy Jolánt: feltétlenül az Élesdy Jolán értéke volna az, ami lehúzná a mértéket; következésképpen sokkal fontosabb az, hogy neki egy haja szála se görbüljön, mint pl. az, hogy Ausztria Magyarország ellen indított-e háborút vagy sem.

És most - bár majdnem 39 fokos láza lehetett volna - ide mer jönni ez az öreg Maklár és most tréfával próbálja elütni az ő apján esett sérelmét!! Ezért nagyon megfontolta, hogy miképpen intézze támadását, de úgy vélte, legjobb a szelídség és egy kis galamb kezességével simult apósához:

- Ugy-e, édes apa, nem tagadja meg első kérésemet? - mondta szemlesütve.

- N...em! - felelt Maklár vontatottan. Paku el fog innen menni. Szerencsére éppen szükségem van egy megbízható emberre a csobánci birtokon.

És Pakut csakugyan oda száműzték. De nem sok időre, mert a jó Élesdy keresztényhez illő nagylelkűséggel idejekorán helyet csinált neki egy fővárosi kertészetnél. Igaz, hogy az a vállalat egy év alatt csődbe jutott, - de ki tehet róla? Maklárnak azonban semmi kára sem történt, mert öreg szolgálja helyett Élesdynek egy távoli rokona vállalkozott Csobáncra a megüresedett kulcsári állást betölteni.

Ettől kezdve aztán lassan, észrevétlenül az egyik Élesdy rokon a másik után szivárgott be a Maklárak környezetébe. Nemsokára valamennyi jobb alkalmazást lefoglalták maguknak, a régi embereket rendre-rendre kiszorítva, eltaszítva helyükből.

- Most már úgyis mindegy! - felelt az öreg Maklár, ha néha Eszter fel-felzúdult e változásért. És talán igaza volt. Ő maga úgy sem nézhetett volna utána, hiszen több mint egy éve már csak tolószéken hordták ide-oda, ide-oda, - ki a napos tornácra, s vissza könyvei, jegyzetei közé. - Csak egy reménység tartotta benne a lelket, az, hogy a Maklár név nem fog fiával a sírba szállni... Mert hogy Andor nem soká él, azt mindnyájan tudták. Kivált amióta olyan nagyon meghült a tavalyi kaszinóbálon.

A felesége akart oda menni, pedig mondta az orvos, hogy Andornak legalább hat hétig nem szabad a házból kimozdulni. Kesergett Irma, mikor megtudta, hogy fivére ágyban fekvő beteg.

- Hagyd el! - sóhajtott az öreg megadással... - Ennek így kellett történni! - és remegő kézzel egy ibolyakék levelű, élénk sárga virágú növény után nyúlt, mely gondosan cédulázva, itatós papírok közé simítva, mindig ott állt az ágyához taszított kis mozgó könyvtár legtetetjén.

- Kár, hogy már van neve, - mutatott reá remegő kezével. Még pedig olyan semmit mondó „...melampyrum nemorózum”?!... hát nem jobb lenne „impertinenzia élesdiana”?... és az öreg úr csendesen szintúgy befelé, elnevette magát. De aztán elkomorodva kérdé:

- Hogy van Andor?

- Rosszúl. - Felelt Teréz.

- Legalább... legalább jól ápolják? - nyögte ki Maklár alig érthetően.

- Úgy hiszem, - érdekükben van.

- Mi? hogy éljen? vagy haljon?

- Oh apa!

- Nos igen. Minden az Andoré, mivel a vagyon nagyrészt nagyapád egyenesen ő reá hagyta, én nem sok felett rendelkezem a ti javatokra, ha én elmegyek... egészen Andorra lesztek utalva. S ha ő elmegy?... - az öreg nem merte befejezni a mondatot, mert egyszerre öntudatára ébredt annak, hogy leányai esetleg az özvegy kegyeire maradnak...

- Oh, ne féljen, édes apa! - biztatta Teréz - talán az Isten megengedi, hogy Andor meggyógyuljon, de ha nem, legyen egész nyugodt, ő nem hágy el bennünket.

- Ebben bízom, - hagyta reá Maklár, és valószínűleg ez a meggyőződés könnyítette meg végperceit.

- És most mi lesz? - kérdezte Élesdyné leányát, amint az öreg Maklár temetéséről hazaérkeztek.

- Semmi, hát mi lenne? - támadt reá leánya, aki mihelyt valamely Élesdy rokonnal beszélt, rögtön visszaesett a régi műveletlen beszédmodorba.

- Ha neked volnék, biztosítanám magam, - válaszolt anyja, aki észre se vette, hogy leánya nem épen a tisztelet hangján szól hozzá.

- Biztosítani? - visszhangozta Jolán durcásan. - Könnyebb azt mondani, mint keresztülvinni. A multkor alig hogy előhoztam, Andor rögtön rosszabbul lett. Pedig lehet, hogy már is megírta a végrendeletet, amelyben a testvéreinek hagyja a birtok színe javát. - Ha fiam volna! - kiáltotta szenvedélyesen, csak legalább kilátás volna reá, hogy lesz valaha.

- Akkor ugyan mi történne?... - nevetgélt Élesdyné vállat vonva.

- Mi? hát az, amit én akarnék.

- És... - az Élesdyné hangja egyszerre suttogásra változott - és... mi állja utadat, hogy Andorral azt elhited?...

Jolán megtántorodva kapott a legközelebbi kezeügyébe tévedt orgonabokorhoz.

- Mit mondtál?... - kérdezte alig hallhatóan, de egylépéssel közelebb huzódott anyjához.

- Csak azt, - felelte Élesdyné félénken körülnézve - csak azt, hogy neked a végrendelettől eltekintve, kötelességed lenne, szegény haldokló férjednek utolsó napjait egy ilyen nagy örömmel megédesíteni...

Élesdy Jolán soká-soká nem felelt semmit, aztán felállt és lassan, nesztelen léptekkel, amilyen a macska a madár fészket szokta kerülgetni, elindult az ő hűséges, szerelmes férjének lakosztálya felé.